

Кніга пра Югаславію 3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

№ 40 (2525) Год XLIX

Беласток, 3 кастрычніка 2004 г.

Цана 2,00 зл.

Грамадзянская платформа, ПСЛ, Права і справядлівасць і колы ROP і RKN не падтрымаюць у цяперашняй версіі закон аб нацыянальных, этнічных меншасцях і рэгіянальнай мове. Не хочучь, перш за ўсё, ужывання мовы меншасці ва ўстановах і двухмоўных назваў.

У другім чытанні закону, ад імя трох камісій: унутраных спраў, адукацыі і меншасцей спікерам праекта быў падляшскі дэпутат ад СЛД Яўген Чыквін:

— Перш за ўсё ў польскай сістэме права няма дэфініцыі нацыянальных і этнічных меншасцей. Не быў акрэслены парадак карыстання правамі, прыслугоўваючымі меншасцям. Не быў адзначана ўказаны орган дзяржаўнай адміністрацыі, у кампетэнцыях якога ляжалі б іх правы, — тлумачыў падляшскі парламентарый.

Гэтую хібу мае выпадзіць якраз праект закону, аб якім пісалі мы два тыдні таму. У маштабе краіны пытанне рэгіянальнай мовы датычыла б 74 з ліку 2 478 гмін (беларускай на Падляшшы — 16 гмін і 2 гарадоў), у якіх прыналежнасць да няпольскай нацыянальнасці ў апошнім перапісе заявіла не менш чым 8 працэнтаў насельніцтва.

Пастаронніх назіральных абрад перш за ўсё ашарашыла і здзівіла выступленне прадстаўніка клуба Грамадзянскай платформы (РО) Казімежа Плэцке, які заявіў папраўку аб скрэсленні ў цэласці артыкула, які гаворыць аб магчымасці ўжывання мовы меншасці перад органамі гміны побач польскай мовы:

— Для Грамадзянскай платформы фундаментальны прынцып функцыянавання дзяржавы гэта тое, што ва ўстановах ужываецца польская мова як дзяржаўная.

Платформа (дарэчы, як і апошнія праціўнікі закону) была таксама супраць запісу аб магчымасці ўжывання падвойных назваў мясцовасцей, калі лік няпольскага насельніцтва не меншы за 8 прац. ад агульнага ліку яе жыхароў. Патрабавала, каб гэты парог быў аж 50-працэнтны.

Назначаны ад Права і справядлівасці дэпутат Адам Ліпінскі ў сваю чаргу пераконваў:

— Закон азначае абшар магчымых канфліктаў, акрэсліваючы пры годзе пагрозы, якіх сёння ў Польшчы няма альбо выступаюць у невялікім маштабе.

Таксама ПСЛ не бачыць шанцаў на падтрымку праекта, „бо хто дасць згоду раздзіраць Рэч Паспалітую”. Дэпутат ад гэтай групыкі Збігнеў Сасноўскі спасылаўся на аргументы падобныя як у іншых праціўнікаў праекта:

— Гэта можа стаць крыніцай цяжкіх сёння да ўяўлення канфліктаў тады, калі імкненні паасобных мен-

Ва ўстановах —
толькі польская
мова!

Ян Марыя
Ракіта
абараняе
супольнасць
Польшчы

шасцей будуць значна большыя, чым магчымасці дзяржавы.

ПСЛ мае найбольшыя прэтэнзіі да ідэі стварэння супольнай камісіі ўрада і меншасцей. Таксама і з-за ўвядзення дапаможнай мовы:

— Гэта яшчэ ёсць Польшча. Так ёсць, так мусіць быць і гэтак будзе.

Дэпутат Ян Быра з Польскай сацыял-дэмакратыі выразна закон падтрымаў. Назваў пазіцыю Платформы крывадушнай. Аб магчымасці двухмоўных назваў і выкарыстання мовы меншасці ва ўстановах гаварыў:

— Гэта будзе для іх такая караляўская пячаць, якая дасць ім пачуццё бяспекі і прыязнасці, якая пацвердзіць іх правы і арыентацыю большасці. Да таго пытанне ўзаемнасці — недапушчальнае, а нават і подлае. Польскія беларусы не могуць быць заложнікамі прэзідэнта Лукашэнкі.

Дэпутат Быра запрапанаваў, каб арганізацыі меншасцей у справе ўжывання мовы і двухмоўных назваў мелі таксама юрыдычную магчымасць падаць адпаведную заяву ў гмінныя рады.

Падтрымаў ён прадстаўніка СЛД-УП дэпутата Ежы Штэлігу:

— Давайце адкінем усе прадзятасці і фобіі. Прыняцце закону будзе таксама ўшанаваннем ініцыятара тэаі, старшыні камісіі меншасцей Яцка Кураня, які ўзначальваў яе два тэрміны.

І далей, а перад выступленнем дэпутата ад Грамадзянскай платформы:

— Прадстаўнік РО схоча пазбавіць гэты закон галавы. РО, якая так шмат гаворыць аб адкрытым грамадстве, хоча грамадзян пазбавіць голасу.

У прыхільным тоне прамаўляў таксама Януш Лісак з Народна-дэмакратычнай партыі:

— Не даем магчымасці дыктату, а прыладу рэгулявання сужыцця меншасці.

Засцяпковым, ксенафабічным і ілжывым назваў ён выступленне дэпутата Плэцке ад РО.

У сваю чаргу з выказвання Генавефы Віснёўскай з Самаабароны ніяк немагчыма было зразумець, ці Самаабарона падтрымлівае закон.

Як можна было спадзявацца, у распуца непрыхільным тоне выступілі прадстаўнікі крайняй правіцы, у тым ліку — Лігі польскіх сем'яў (LPR). Дэпутат ад яе Станіслаў Гудзоўскі грымеў:

— Прапанова гэтай дэбаты і самога закону — дзэнне супраць інтарэсаў Польшчы як дзяржавы.

Ежы Чарвінскі ад Каталіцка-Нацыянальнага руху (RKN) і Руху адбудовы Польшчы (ROP):

— Гэты закон мае быць прыняты для немцаў і на запатрабаванне немцаў.

Праект быў накіраваны на дапрацоўку ў камісію. Пасля трэцяга чытання і магчымых папраўках мае наступіць галасаванне над прыняццём закону. Дэпутат Чыквін сказаў „Ніве”, што ёсць „нейкія шанцы” на прыняцце закона.

— Я разлічваю на галасы лявіцы, часткі незгуртаваных, 12-асабовага кола Рамана Ягелінскага. Можа ўдасца вырваць некалькі дэпутатаў ад ПСЛ. Вырашаць галасы Самаабароны. Буду ў гэтай справе размаўляць з панам Лепэрам і разлічваю на паню Віснёўскую.

Мацей Халадоўскі

Наіўныя меншасці 2

Яўген ВАПА

Шанс на хутчэйшае прыняцце закону народнымі абраннікамі з'явіцца тады, калі абавязкова з усмешкай на твары задэкларуем, што мы добраахвотна і канчаткова хочам спаланізавацца. І просім ласкава парламенцкую палату прызначыць часовы праемежак для гэтага працэсу. Напрыклад, да 2010 года. Ужо сёння можна ўявіць, якой займальнай і гарачай будзе сеймавая дыскусія наконт такога тэрміну...

Глухое заплечча 2

Мацей ХАЛАДОЎСКИ

Праеўрапейская Грамадзянская платформа аказалася невукам у справах меншасці. Я не ўпэўнены ці гэты факт дае яе прадстаўнікам права займацца справамі Беларусі, калі з беларускай праблемай не навучылася яна спраўляцца ва ўласнай хаце...

У дарозе 4

Аляксандр ВЯРЫЦКІ

Вяртаюся ў Гайнаўку, трапляецца мне аўтобус Пэкаэсу. У ім ужо двое пасажыраў, аднак яны злазюць зараз за Белавежай, у Пагарэльцах. У маім распараджэнні астаецца пяцьдзесят месцаў, нават у таксі няма такой розкашы. Шафёр возіць мяне па пушчанскіх вёсках, не абмінаючы нават Чарлянкі. У Гайнаўку прыязджаю як пан...

Пабудова іміджу 5

Марцін Рэмбач: Польшча ў Беларусі ўспрымаецца добра, а нават тое бачанне — ідэалізаванае. Беларуская інтэлігенцыя на кожным кроку ўспамінае супольную гісторыю. Маём там пачатковы капітал, і нават робячы няшмат, можам яго ўтрымаць. Трэба, аднак, тое бачанне ўзмацняць...

Археалагічны фэст 8

Аляксей МАРОЗ

Публіка гуртуецца каля рыцарскіх палатак. Мужчыны глядзяць ваенную зброю, жанчыны цікавяцца як у мінулым рыхтавалася харчаванне. Калі рыцары выходзяць на пляцоўку, людзі спыняюць размовы. Ваяры, апранутыя ў сярэднявекую зброю, паказваюць змаганне з прымяненнем мячоў, тапароў, чаканаў і шчытоў...

Запіскі кантрабандыста 10

Сымон НАЛЬШАНСКІ

Як не стараўся давесці Кароткі што ніякай маніі вялікасці ў яго няма, што проста няўдалы жарт атрымаўся, нічога не дапамагло. Мытнік раскруціў усю яго машыну. І дзе ні даткнецца, адусюль цыгарэты сыплюцца. Сканфіскаваў усю кантрабанду, ды яшчэ пратакол склаў, каб машыну забраць...

Наіўныя меншасці

„Як не вецер у вочы, то нож у плечы” — любіць пайтараць мой сябра ў момантах неспадзяванай паразы ягоных жыццёвых памкненняў. Нешта падобнае здарылася ў грамадска-палітычным вымярэнні са спадзяваннямі нацыянальных меншасцей наконнт прыняцця польскім Сеймам закону аб нацыянальных і этнічных меншасцях і іх мовах. І зноў нацменны апынуліся ў дурнях. Адасланне праекта закону пасламі на далейшую дапрацоўку ў камісіях абазначае проста ягонае пажыццёвае адхіленне. Хацелася б памыляцца ў такім прагнозе. Наіўныя меншасці ўжо пятнаццаць гадоў (паводле аджылай камуністычнай перыядызацыі часу — трэцяя пяцігодка) чакалі цуду. Забыліся мы аднак, што цуды гэта метафізічная сфера і стагоддзямі ў гэтай частцы Еўропы забраніравана выключна юдэохрысціянскай абраднасці. Таму чакаць закону найлепш трэба ў часовай катэгорыі дзесяцігодка. Будзе лепей гучаць для вуха, калі лічыць: чакаем першую дзесяцігодку, другую, трэцяю, а не: ужо мінула дваццаць, трыццаць, сорак гадоў, а закону ўсё няма. Так больш карэктна, па-еўрапейску. З надзеяй. „Спадзявайся дзед на мёд, то лёг спаць не еўшы” — пайтаралі нашы продкі, калі ім таксама прыходзілася пасмакаваць горкія лыжкі дзёгцю з бочак „добразычлівых суседзяў”.

Шанц на хутчэйшае прыняццё закону народнымі абраннікамі з’явіцца тады, калі абавязкова з усмешкай на твары задэкларуем, што мы добраахвотна і канчаткова хочам спаланізавацца. І просім ласкава парламенцкую палату прызначыць часовы праежак для гэтага працэсу. Напрыклад, да 2010 года. Ужо сёння можна ўявіць, якой займальнай і гарачай будзе сеймавая дыскусія наконнт такога тэрміну. Пяць, дзесяць, а мо і пятнаццаць гадоў адтэрміноўкі запатрабуе шызануты ў вачах сяброў-дэпутатаў спадкаемца нейкай так званай дэмакратычнай плыні. У канцы канцоў Сейм, узрушаны такой грамадзянскай ініцыятывай сваіх нацменаў, дазволіць карыстацца мянушкай беларуса, немца, украінца, расіяніна, літоўца, чэха, славака, лэмка, татара, караіма, жыда і г.д. па, мабыць, пад пяць дзесятка асоб для кожнай меншасці. Прызначаць ім камфартабельныя цырквыя домкі, у якіх будуць вазіць іх па ўсёй краіне і па-за межамі, прэзентуючы ў нацыянальных касцюках сваё неўміручае, духоўнае багацце. У час выступу пай будуць яны атрымоўваць бурлівыя апладысменты і шмат цукерак, ад якіх павыпадаюць апошнія зубы. Каб не палохаць гледачоў бяззубымі ратамі, на кошт дзяржавы забяспечыцца ўсіх выступоўцаў бліскучымі пра-

тэзамі, выглядаючымі здалёк як у тэлерадікалах з рэкламай зубной пасты. Такім чынам шматкультурны воблік Рэчы Паспалітай — гарантаваны. Воблік, на які так ахвотна ўсе спасылаліся. А ў рамках слаўтай талерантнасці і міжкультурнай адукацыі ў Падляшскім ваяводстве і абавязку публічных медыяў беластоцкага радыёвяшчання і тэлебачання наконнт нацменаў у праграму будуць уведзены песні „Hej, sokoły” і „Hej, Cyganie”. Затое песня „Pokocharat pięknego Białorusia” без перапынку будзе гучаць у ваколіцах Пярэмышля. У такія дзеянні ўпісваецца таксама і фотапраект „Unia tu już była”, так моцна рэкламаваны маршалкоўскімі ўладамі ваяводства. Паслалі яе нават разам з егіпецкі Каір разам з акцёрамі беластоцкага драматычнага тэатра, запрошанымі там на выступы. Можа быць драматычна, калі мясцовыя гаспадары — арабы — будуць прымушаны аглядаць штодзённа адышоўшы жыдоўскі свет Падляшша і іншых схізматэкаў. Ці стрымаюць сваю гасціннасць і што падумаюць пра прыезджых?

Найлепей у нас атрымоўваецца размова і праекты пра тых, якіх ужо няма. Няма меншасцей, няма праблемы. А тады ёсць грошы. Шаноўныя ўладары, сыпніце грошам для аўтараў вышэйзаданага праекта, няхай разам з паліцыяй абфатаграфуюць апошніх, жывых беларускіх абарыгенцаў Падляшша. Чаму з паліцыяй? — могуць абурацца рэалізатары. А вось таму, бо як піша Марэк Гензлер у 39 нумары тыднёвіка „Палітыка” ад 25 верасня 2004 г. у артыкуле „Aż do DNA”, хутка прыйдзе час, што калі нас затрымае паліцыя, то скажа адкрыць рот і спецыяльнай прыладай пабярэ знутры рота клеткі, перашле іх у лабараторыю, якая зафіксуе наша генетычнае ДНК. Калі не захочам адкрыць рот, то паліцейскі можа нас да гэтага прымусяць. Такім чынам экспедыцыі сярод нацыянальных мяншыняў збяруць таксама матэрыял важны не толькі для культуры і бяспекі дзяржавы, але таксама і для біялагічных даследаў. А пакуль да такога, то на гэтым тыдні, яшчэ традыцыйным метадам, паліцыя абфатаграфавала (быццам забойцаў) і ўзяла адбіткі пальцаў ад усіх сябраў управы Праграмаўнай рады Тыднёвіка „Ніва”. Зачыталі таксама акт абвінавачання накіраваны ў пракуратору (быццам не так скарыстаны намі грошы на выдаванне газеты — абсурд). І зноў усё стала згодна з традыцыяй. Беларускія справы абазначаюць у нас надалей толькі клопаты.

Яўген ВАПА

Жыццё і правакацыя

Жывём у эпоху, у якой наказ „не забівай”, патрабаванне аховы жыцця гучыць асабліва моцна, ды весткі, якія даходзяць з вонкавага свету быццам бы запярэчаюць гэтым наказам; сродкі масавай інфармацыі поўныя жажлівых карцін чалавечай трагедыі, розных злачынстваў, гвалтаў, актаў тэрору. І так заўсёды ёсць, што за найстрашнейшыя злачынствы абвінавачваюцца ворагі, не свае, іншапляменцы, тыя, хто думае іначай. Чужыя. Нашы дзеянні — у найгоршым выпадку толькі апраўданы адказ на паганья ўчынкі, яны — слушны гнеў, адплата, помста.

Таму з падзей, з чалавечых рэакцый найбольш цікаваць мяне тыя, што падтрымліваюць далікатную, значыць, гуманістычную сувязь, якія спасылаюцца на шырока ўспрыманую традыцыю веку асветы, пашаны для пра-
воў чалавека. Паколькі лічу, што вар-

казаннем, а, можа, не мелі ўласнай, пэўнай думкі.

— Я заўважыў, — перапыніў майцанне ўніверсітэцкі прафесар-пенсіянер, — што сучасныя мастацкія правакатары, членаў радыкальных груп і партый, якія асабіста адчулі, што іх зняважылі, абразілі.

А як жа часта тое правакатарскае мастацтва — нішто іншае, як палітычная агітка, штосьці кіталтам даўно адгучаўшага сацэралізму. Бачанне свету набракае чорным і белым, з мяжой, якая адцінае ад сябе гэтыя колеры, і рэальнасць раздзяляецца на свойскую і чужую. Нашых інтэлігентцаў распальвае сітуацыя гвалтоўнай стучкі, змагання, а зусім не ў модзе цяжкая акцэптацыя быту, свету, людзей такіх якімі яны

Ежы ПЛЮТОВІЧ

* * *

Ноч нашага свету. Ці памятаеш гося, што, нахілены над сталом, перакладаў лісты рукапісу? Хто прыкруціў кноў лямпы, чыйсьці цень утапіўся ў насценным люстры. Шлох у сэрцы, Быццам дом ператрывай усю вечнасць. Дзіця не спытаеца аб цвёрдасці рэчы, Аб колеры часу, гучу цішы. Прытулі мяне, Мова цёплая, насуперак самоце.

Пераклала Міра ЛУКША

та выказацца на баку традыцыі, еўрапейскай культуры і мастацтва, у белы дзень запальваю ліхтар і кружу па вуліцах места, там, па далёкай правініцы, у пошуках індывідуумаў з блізкімі да маіх поглядамі.

Вось у кавярні, дзе звычайна збіраюцца мастакі, чую з вуснаў майго прыяцеля паэта-постмадэрніста: — Ненавіджу спакой і лад. Спакой і лад выдумала проціў прыроды наша іудэохрысціянская цывілізацыя. Гідзіць мяне класіцызм, так як і сканструяваная згодна са здаровым розумам дзяржава еўрапейскага тыпу, заходняга. Жывое жыццё — правакацыя, бунт, маладосць, прыгода. Сярод класічных тварэнняў мастацтва адчуваю сябе так, быццам паклалі мяне ў труну і я не магу адсунуць каменнае покрыва.

У кавярні запанавала ціш. Ніхто з прысутных не ўзняў тэмы, мабыць таму, што ўсёныкі пагаджаліся з вы-

сць у сапраўднасці, з крыві ды косці, абцяжараных клопатамі, не без заганаў. Людзі ў сваёй масе — неадвучаныя, незаразумныя, незапрыгожыя. Гэтыя недасканалыя індывіды, усё ж — у пошуках мудрасці, спосабаў на годнае існаванне, шукаюць такіх, хто ў гамане і хаосе сучаснага свету патрапіць запрапановаць спакой і лад. Здарэецца, усё ж, што тыя адукаваныя ў самаўпэўненасці ўспрымаюць бліжніх як пластычную масу, прыдатную для выкарыстання ў палітычным сутыкненні, калі не ў вайне не на жыццё, а на смерць.

У кавярні стаяла ціш. Ніхто не ўзняў тэмы. Мабыць, таму, што пагаджаліся з выказаннем. Ці, можа, не мелі ўласнай, сталай думкі на гэты конт.

Толькі пад люстраной столлю кавярні залапатаў крыллем заблуканы голуб і на паверхню піва ў шклянцы апусцілася белая прынка, пушок.

Ежы ПЛЮТОВІЧ

Вачыма еўрапейца

З глухім заплеччам

Ад пачатку гэтых пайнамоцтваў Еўрапарламента назіраю за дзеяннямі падляшскай еўрадэпутаткі, рэктаркі Вышэйшай школы публічнай адміністрацыі праф. Барбары Кудрыцкай. Не толькі таму, што ў ЕП яна адзіная прадстаўніца рэгіёна, але галоўным чынам па прычыне яе членства ў Камісіі свабоды, справядлівасці і ўнутраных спраў, а перш за ўсё з рацыі яе ўдзелу ў г.зв. дэлегацыі па справах Беларусі. Дарэчы, яе старшыня — партыйны калега праф. Кудрыцкай з Грамадзянскай платформы (РО) — краважын Багдан Кліх. Першым дзеяннем дэпутаткі было падпісанне ёю рэзалюцыі Еўрапарламента ў справе парушан-

ня правоў чалавека ў Беларусі. Далей, у час прэсканферэнцыі ў Беластоку перад адкрыццём свайго бюро, дэкларавала яна гатоўнасць паехаць у Беларусь, калі „прэзідэнт Лукашэнка запрасіць еўрасаюзных назіральнікаў”. У апошні тыдзень верасня ў Парламенце сустрэлася яна разам з групай іншых еўрадэпутатаў з лідэрамі дзвюх беларускіх апазіцыйных партый: сакратаром па міжнародных справах Беларускага народнага фронту Ігарам Лальковым ды намеснікам старшыні Аб’яднанай грамадзянскай партыі Яраславам Раманчуком.

— Прадставілі яны сітуацыю ў Беларусі. Звярталі асабліва ўвагу на парушэнне адміністрацыяй Лукашэнкі закону пры рэгістрацыі кандыдатаў на кастрычніцкія выбары ў тамашні парламент, спалучаныя з рэфэрэндумам па справе змяненняў у канстытуцыі, якія далі б магчымасць на працяг прэзідэнцкіх пайнамоцтваў, — тлумачыла „Ніве” на сустрэчы пані прафесар.

Падкрэсліла прытым:

— Абодва палітыкі былі зацікаўлены магчымасцю стварэння пры Парламенце пастаянных стажыровак для беларусаў. Былі б таксама за-

даволены, каб урэшце ўзнікла магчымасць дзейнасці Еўрапейскай камісіі ў Беларусі.

Хвіліну да гэтага выказвання еўрадэпутатка фармулявала з іншымі пасланне парламенцкай дэлегацыі беларускім уладам, каб не парушалася законнасць пры рэгістрацыі кандыдатаў на кастрычніцкія выбары.

Тры дні пасля ў Беластоку падляшскай еўрадэпутатка сустрэлася з групай філосафаў з закрытага адміністрацыяй Аляксандра Лукашэнкі Еўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэта ў Мінску. — Хацелася б даведацца, чаго яны ад нас чакаюць, у чым можам ім дапамагчы, таксама як Вышэйшая школа публічнай адміністрацыі, — гаварыла перад сустрэчай.

Актыўнасць еўрадэпутаткі ў беларускіх справах (суседскіх) была б о’кей, калі б не факт, што яе партыйныя калегі ў дзень, калі яна сустракалася з апазіцыянерамі з Беларусі, здра-дзілі сваіх, польскіх беларусаў. Не хочучь яны дапаможнай мовы (у некаторых падляшскіх гмінах — беларускай) ва ўстановах і двухмоўных назваў, а затым усяе існасці ўсяго закону аб нацыянальных і этнічных меншасцях і рэгіяналь-

най мове. У гэтым кантэксце можна было б ужо толькі з бяссілля спасылацца — за адным з дэпутатаў падтрымліваючых закон — на словы яго ініцыятара Яцка Кураня. Пайтараў ён: „Вывучайма адны адных узаемна”. Аказваецца, Грамадзянская платформа не разумее і не адчувае таго, чаго чакаюць суграмадзяне з іншымі, чым польскія, каранямі, насуперак гучным спасылкам на дэмакратычныя каштоўнасці, адкрытае грамадства і г.д. Праеўрапейская Грамадзянская платформа аказалася невукам у справах меншасці. Я не ўпэўнены ці гэты факт дае яе прадстаўнікам права займацца справамі Беларусі, калі з беларускай праблемай не навучылася яна спраўляцца ва ўласнай хаце. Каб не было сумненняў: разумее, што праблема беларусаў у Польшчы гэта адно, а грамадзян Рэспублікі Беларусь — другое. Але і ў адным, і ў другім выпадку справа ў пытаннях наконнт таго будавання адкрытага грамадства, аб якім так часта ўспамінае лідэр Платформы Ян Марыя Ракіта. Той самы, што гады таму вырашыў аб перадачы Супрасльскага манастыра праваслаўным.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

У Польшчы ў ролі ваеннага падбукторшчыка несумненна першай выступіла „Gazeta Wyborcza”, але не надта ўступалі ёй дзяржаўнае тэлебачанне і радыё...

Натаўская агрэсія на Югаславію

Год таму паказалася кніжка прафесара Ягелонскага ўніверсітэта Марка Вальдэнберга *Rozbicie Jugostawii. Od separacji Słowenii do wojny kosowskiej* (Kraków 2003). Па малазразумелых прычынах кніжку вельмі цяжка купіць у кніжных магазінах. Аўтар, на аснове апублікаваных дакументаў сербскіх, харвацкіх, нямецкіх, амерыканскіх, французскіх, англійскіх, міжнародных арганізацый, выказванняў палітыкаў і генералаў натаўска-амерыканскіх войскаў, а таксама прэсы і навуковых распрацовак, прадставіў у ёй гісторыю знішчэння Югаславіі вонкавымі і ўнутранымі сіламі. Хаця кніжка з’яўляецца навуковай працай, аднак чытаецца яна як сенсацыйны раман, героямі якога сталі вядомыя палітыкі, вайскоўцы, журналісты, правакатары і інтэлектуалы.

Марк Вальдэнберг, прадстаўляючы гісторыю ўзнікнення югаслаўскай дзяржавы, не пакідае сумнення, што была яна патрэбна толькі харватам і славенцам, каб вырвацца з мадзьярска-аўстрыйска-італьянскай апекі. Сербы ў некалькіх войнах і паўстаннях супраць туркаў яшчэ ў XIX стагоддзі ўстанавілі сваю дзяржаўнасць, былі ў лагеры пераможцаў пасля I сусветнай вайны. Без саюза з Сербіяй вялікая частка славенскай і харвацкай зямлі апынулася б у межах Італіі ці Аўстрыі.

У час II сусветнай вайны харваты, якім немцы дазволілі аб’явіць сваю дзяржаву і ўключыць у яе сваю частку этнічна сербскую тэрыторыю, правялі найбольшую этнічную чыстку ў гісторыі Еўропы. На працягу некалькіх месяцаў 1942 г. у жаклівы спосаб вынішчылі больш за 800 тысяч сербаў. Нават нямецкія акупанты, — піша Марк Вальдэнберг, — былі ашалолены зверствам харватаў. Маючы балканскія дасведчанні, немцы не дапусцілі да ўзнікнення ўкраінскай дзяржавы, што пагражала яшчэ большай некантраляванай разнейшым ва ўстаўскай Харватыі.

Пасля вайны камуністы, праводзячы інтэрнацыяналістычныя эксперыменты, устанавілі штучныя межы рэспублік. Сотні тысяч сербаў пражывала ў мусульманскай Босніі і каталіцкай Харватыі. Пакуль у Еўропе трывала халодная вайна, а камуністычная Югаславія прытрымлівалася нейтралітэту ў глабальным канфлікце паміж НАТА і Варшаўскім дагаворам, ніхто не быў зацікаўлены парушэннем стабільнасці федэрацыі.

Трагедыя Югаславіі пачалася тады, калі ўлады аб’яднанай Нямеччыны вырашылі аднавіць свае зоны ўплываў на Балканах. Такім працэсам зацікаўлены былі таксама Аўстрыя і Італія. Харвацкія і славенскія сепаратысты атрымалі сродкі на прапаганду, замежныя кантакты ды ўсебаковую падтрымку нямецкай дыпламатыі і разведкі. Рэспублікі, у якіх з цэнтральнага бюджэту праведзены былі найбольшыя інвестыцыі і якія мелі працаваць для пярэб усяе Югаславіі, аб’явілі сецэсію,

Разбураная царква ў Прызрэне

Сродкі масавай інфармацыі прапагандавалі такі вобраз вайны, у якой сербы выступалі ў ролі агрэсараў, а харваты і мусульмае — невінаватых і безабаронных ахвяр агрэсіі. Паказваліся выключна ахвяры сербскіх этнічных чыстак і ніколі ахвяры шматлікіх харвацкіх і мусульманскіх злачынстваў...

а іх незалежнасць у спешным парадку прызналі краіны заходняй Еўропы. Неадкладна пасля іх волю выхаду з югаслаўскай федэрацыі заявілі Боснія і Герцагавіна, а таксама Македонія. Адрадзіўся сепаратызм косаўскіх албанцаў. У Босніі і Герцагавіне свае дзяржавы аб’явілі сербы і харваты, у харвацкай Краіне — сербы. Вайна ўсіх з усімі стала непазбежнай. Без перасялення мільёнаў людзей немагчыма было ўстанавіць этнічныя межы, якіх раптам захацелі ўсе народы Югаславіі.

Вайна, якой найменш хацелі сербы, — піша Марк Вальдэнберг, — была вынікам нацыяналізму ўсіх народаў і антысербскай палітыкі краін заходняй Еўропы, а асабліва Нямеччыны. Прапаганда вельмі хутка адзіным віноўнікам прызнала сербаў. Была гэта, — піша аўтар, — „riczwsza w dziejach wojna medialna, wirtualna. (...) Bardzo liczne media faktycznie można uznać za podżegaczy wojennych”. У Польшчы ў ролі „podżegacza” несумненна першай выступіла „Gazeta Wyborcza”, але не надта ўступалі ёй дзяржаўнае тэлебачанне і радыё. Сродкі масавай інфармацыі прапагандавалі такі вобраз вайны, у якой сербы выступалі ў ролі агрэсараў, а харваты і мусульмане — невінаватых і безабаронных ахвяр агрэсіі. Паказваліся выключна ахвяры сербскіх этнічных чыстак і ніколі ахвяры шматлікіх харвацкіх і мусульманскіх злачынстваў. На тэлебачанне ў ролі экспертаў запрашаліся антысербскія дэмагогі. Хаця натаўскія вайсковыя эксперты даказалі, што ў Сараеве мусульмане стралялі з гармат па сваім мірным насельніцтве, каб пасля паказаць пару соцень забітых у якасці ахвяр сербскіх зверстваў, ніхто не хацеў слухаць гэтых афіцэраў. Іх інфармацыя не падыходзіла да агульнага вобразу вайны, так як інфармацыя пра дзесяткі тысяч згвалтаваных мусульманскіх жанчын

тэрыторыю былой Югаславіі, аднак фактычна абмежаванне гэтае закранула толькі сербаў. Мусульманам і харватам узбраенне паступала з арабскіх краін, заходняй Еўропы і Амерыкі. Этнічным чысткам, дзе ахвярамі сталі сербы, спадарожнічала маўчанне дэмакратычных СМІ, а атакі натаўскай авіяцыі на сербскія гарады і вёскі асвятляліся як гуманітарная місія.

У Босніі змагалася некалькі тысяч баевікоў з мусульманскіх краін. Дасканалі яны сваю вайсковую адукацыю, якую пасля выкарыстоўвалі ў шматлікіх войнах з амерыканцамі.

Найбольш крывадушнасці г.зв. дэмакратычны свет праявіў у справе сербскага Косава. Саюз амерыканскай адміністрацыі з албанскай мафіяй — УЧК, які прывёў да агрэсіі натаўска-амерыканскай авіяцыі на Сербію, з’яўляецца найбольш загадкавай гісторыяй балканскага канфлікту. Да вайны найбольш пхала Амерыку дзяржсакратар ЗША Мадлен Олбрайт. Мела яна за сабой традыцыйна нямецкую палітычную эліту і сродкі масавай інфармацыі. Для патрэб прапаганды УЧК у паразуменні з амерыканскай разведкай у вёсцы Рачак сабралі целы 40 сваіх забітых баевікоў і паказалі журналістам як ахвяры сербскай справы над мірнымі жыхарамі вёскі. Свет мог пабачыць жанчын, якія рвалі сабе валасы на галаве ад распачы па страце сыноў. Хаця місія АБСЕ хутка высветліла, што не было ніякай справы, а забітыя — гэта баевікі сабраныя з усяе ваколіцы, што пацвердзілі фінскія лекары, якія правялі абследаванне астанкаў, аднак мільярды людзей ва ўсім свеце праз пасрэдніцтва тэлебачання і газет пастаянна карміліся здымкамі з Рачка. Давід Варшаўскі ў „Выбарчай газеце” пісаў: „Zabili wies” і заклікаў да бамбардзіроўкі Бялграда пару месяцаў раней, чым зрабілі гэта амерыканцы.

Калі вясной 1999 г. пачыналася агрэсія на Югаславію, амерыканская прапаганда пусціла ў свет інфармацыю, што сербамі можа быць забітых нават 500 тысяч албанцаў. Пасля вайны палічылі ўсіх трупаў. Было іх каля 700. Палова з іх — гэта сербскія паліцыянты забітыя баевікамі УЧК. Хлусню ніхто і ніколі не абвяргнуў. „Kłamstwem, — піша Марк Вальдэнберг, — było więc nie tylko twierdzenie, że w przeddzień ataku NATO istniała w Kosowie katastrofa humanitarna. Kłamstwem okazało się również twierdzenie, że po rozpoczęciu bombardowań dokonano tam ludobójstwa”.

Кніжка прафесара Ягелонскага ўніверсітэта паказвае механізмы сучаснай сусветнай палітыкі, яе амаральнасць. Паказвае таксама журналістаў і інтэлектуалаў дэмакратычных краін гатовых учыніць любую нікчэмнасць. Адны робяць гэта для грошай, другія — з чыстай нянавісці. Таталітарная прапаганда не прапала разам з адыходам камунізму і фашызму. Яна таксама можа служыць дэмакратычным сістэмам.

Яўген Мірановіч

Антысербская прапаганда хутка дала адпаведныя вынікі. ААН аб’явіла забарону экспарту ўзбраення на

Гайнаўка — конкурсы...

Музей і асяродак беларускай культуры ў Гайнаўцы (вул. 3 Мая, 42) арганізуе фатаграфічны конкурс п.з. „Партрэты гайнавян”. Удзельнікі конкурсу павінны прыслаць тры фатаграфіі фармату 15 x 21 см да 29 кастрычніка 2004 года. За дэталёвай інфармацыяй звяртацца па тэл. 682-28-89.

***

Музей і асяродак беларускай культуры аб’яўляе фатаграфічны конкурс „Падляшша ў фотааб’ектыве” ў трох катэгорыях: чалавек традыцыйнай прафесіі, даўняя царкоўная архітэктура і будзённы дзень у вёсках калісь шматлюдных і шумных, сёння амаль забытых. Фармат той жа. Высылаць тры здымкі з аднае катэгорыі або па адным з кожнай з трох катэгорый. Тэрмін да 17 снежня 2004 года. Дэталёвая інфармацыя па тэл. 682-28-89. (мох)

... мерапрыемствы

Гайнаўскі дом культуры запрашае на спартыўныя і культурна-забаўляльныя мерапрыемствы. 2 кастрычніка на гайнаўскім стадыёне Асяродка спорту і адпачынку па вул. А. Дзевятоўскага адбудуцца спартыўныя спаборніцтвы па футболе і валеболе. 3 кастрычніка ў гарадскім амфітэатры па вул. Паркавай выступіць дзіцячыя, маладзёжныя і эстрадныя мастацкія калектывы з Беластоцкіх ды Камянца, Пружан і Свіслачы (Беларусь). У той жа дзень адбудзецца польска-беларуская самаўрадавая спартакіяда. (мох)

... куды за патрэбай

У Гайнаўцы ліквідавалі публічную прыбіральню. Падарожныя маюць праблему, дзе могуць, так сказаць, аформіць сваю фізіялагічную патрэбу перш-наперш у суботу або нядзелю. Як вядома, у тыя дні ўстановы закрыты. Бар побач „Фурнэла” па вул. 3 Мая (гэтая вуліца адна з галоўных у горадзе) у суботы і нядзелі забраніраваны або на вяселлі, або на танцавальныя вечарыны. Хто ведае горад і аколіцу, дык борздзенька спышаецца ў лес. На шчасце, паўднёва-ўсходняя ўскраіна горада прылягае да Белавежскай пушчы. (мох)

Нараўка

Зараз Комплекс школ у Нараўцы па вул. Новай знаходзіцца ў прыгожым будынку. Стары будынак ранейшай школы па вул. А. Міцкевіча апусцелі. Аднак на фасаднай сцяне галоўнага будынка асталася мемарыяльная дошка прысвечаная патрону колішняй пачатковай школы Аляксандру Валкавыцкаму. Над мемарыяльнай плітой віднее вялікі надпіс на польскай мове: „Patron szkoły”. Так ужо пару гадоў. Як жа хутка забываем пра сваіх патронаў... (мох)

Занатоўкі з дарогі

Фота АЛЯКСАНДРА ВЯРЫЦКАГА

У адну нядзельку давалося мне неадкладна з’ездзіць у Белавежу. Справу аформіў хутка і пакарыстаўся нагодай, каб зайсці ў тамашнюю царкву. Перад зборам ахвяраванняў святар паведаміў, што пры белавежскім праваслаўным прыходзе паўстала спартыўная каманда, а яе прэзасам выбраны тамашні вікарыі. Дабро на спартыўную прыхадскую дзейнасць далі ўсе неабходныя царкоўныя саны. І ў другую тацу будуць збірацца ахвяраванні на дзейнасць каманды... Раней у нейкім нашым рэлігійным выданні прачытаў я, што Царква наша збіраецца ўносіць хрысціянскія вартасці ў аб’яднаную Еўропу, дзе, як вядома, на стадыёны прыходзіць куды больш народу, чым у храмы; на набажэнстве таксама немнагалюдна. Калі збіральнікі наблізіліся да мяне, на „царкоўнай” тацы быў адно метал, а на „спартыўнай” апрача металу было і шмат паперы. У згаданай Еўропе куміры, у тым ліку і спартыўныя, у куды большай цане, чым служыцелі культуры...

Ад Стачка пайшоў я ў бок Заставы. Зараз за рэчкай на даху аднаго з дамоў відаць заўважальны яшчэ надпіс „GALLERY”. Агароджа дома здалася мне аднекуль знаёмай, а сам яго від кантрастна нагадаў мне карціну Сальвадора Далі „Трываласць памяці”: у скоррэаліста аб’екты па-

крыўлены, у белавежскай рэальнасці колеры спрошчаны амаль да шэрасці. Уласнікі галерэі перамогу над Белавежай аддалі ЗША, дзе, нягледзячы на намнога слаўнейшыя чым у нас тарнада і смерчы ды блізкасць Бермудскага трохвугольніка, клімат для мастацтва шмат карыснейшы, чым на бацькаўшчыне. Дарэчы, на недалёкім базары зацікаўленне выявамі нават фальклорнага мастацтва даволі мізэрнае.

Вяртаюся ў Гайнаўку, трапляецца мне аўтобус Пэкаэсу. У ім ужо двое пасажыраў, аднак яны злязяць зараз за Белавежай, у Пагарэльцах. У маім распараджэнні астаетца пяцьдзесят месцаў, нават у таксі няма такой роскашы. Шафёр возіць мяне па пушчанскіх вёсках, не абмінаючы нават Чарлянкі. У Гайнаўку прыязджаю як пан.

Тут трапляецца мне больш за гадзіну чакання. Заходжу ў вакзальны хол. На сцяне вісіць агромны расклад курсіравання аўтобусаў і маленкі — паяздоў. А якая каса працуе? Вядома, чыгуначная, бо ў аўтобусе білет прадасць вадзіцель; не тое, што ў поездзе, дзе кіраўнік з кандуктарам адно строга сочаць за парадкамі. У Семяноўку асталіся два цягнікі, абодва з пазнакай „ККА” — kolejowa komunikacja autobusowa; калісь была такая ў Гайнаўцы ў Бельск і скоро расплылася як туман.

Бельскі шпіталь

— Гадаць пра далейшую дзейнасць бельскага шпіталя складана, бо яго будучыня залежная ад эканамічных абставін. Калі Нацыянальны фонд здароўя аплаціць усе здзейсненыя паслугі, тады бальніца зможа дзейнічаць на задавальняючым узроўні ды пагашаць ранейшыя даўгі, — заявіла сёлетняй вясной Радзе павета дырэктар Бажэна Гратовіч. А якія вынікі дала „папраўчая праграма” шпіталя?

У сёлетні год бельскай бальніца ўступіла з вялікай заклапочанасцю пра магчымасць далейшай дзейнасці. Як вынікае з даных павятовага староства, 2001 год шпіталь закончыў стратай у 4 мільёны златаў, а наступны прынёс чарговыя 3,5 мільёна дэфіцыту. У снежні 2002 года шпіталь апынуўся ў драматычных абставінах: фінансаванне з Касы хворых заняў поўнасю секвестратар, а чарговыя ўстановы адмаўляліся пастаўляць лекі, харчаванне, медыцынскі кісларод, энергію, апал-

і г.д. Узнікла пагроза адключэння электрапаставак і тэлефонаў.

Апрацаваны ў маі 2003 года „План вяртання фінансавай раўнавагі шпіталя” прадугледжваў зніжэнне коштаў дзейнасці бальніцы і рост прыходаў. Найбольшае зніжэнне коштаў бачылася ў рэструктурызацы працаўладкавання. Са шпіталя адышлі 53 асобы (асталася 361), у тым ліку 8 лекараў і 17 медсяцёр (у большасці на пенсіі і дапенсійнае забеспячэнне). У выпадку рэструктурызацы планавалася эканоміць 360 тысяч златаў, але ў рэальнасці атрымалася аж амаль 2 580 тысяч. Аднак пасля адыходу працаўнікоў іх лік на паасобных аддзелах упаў да мінімальнага ўзроўню і калі, напрыклад, здараліся захворанні працаўнікоў, тады ўзніклі клопаты з састаўленнем графіка дзяжурстваў. Шпіталю найбольш патрэбныя анестэзіёлагі; ужо здаўна праводзяцца намагаванні прыцягнення іх у Бельск, аднак безвынікова, бо гэтых спецыялістаў не хапае і ў ваяводства, і ў краіне.

Як сказала намеснік дырэктара Ева Карыцкая-Сарнацкая, сітуацыя шпіталя змя-

Выходжу паглядзець горад, кіруюся ў бок Варшаўскай вуліцы. Пераход праз пуці строга забараняецца адмысловай табліцай. Заржавелыя рэйкі працэты адно ў тым месцы, дзе адбываецца забаронены пасажырскі рух.

На Варшаўскай пуста як на вакзале. Заходжу ў краму „Яскулка”, бяру дзве булкі, распушчаны беластоцкім гандлем разглядаюся за фольгавай тарай для іх, не бачу нідзе. Мо ў чырвонай сялянска-пралетарскай Гайнаўцы такія фанабэрыі бачацца класова няправільнымі, мо гэтая абстаноўка мае экалагічныя падставы, а мо і яшчэ іншыя...

У большасці прысядзібных агародчыкаў коратка выстрыжаная трава, дзе ад зелені больш шэрасці каранёў. Панадворкі нагадваюць рэкрутаў ці нават шляхціцаў. Такія арміі прысутныя і ў моднай Белавежы, і ў амаль забытых вёсках.

Вяртаюся зноў у бок вакзала, маю яшчэ запас часу, а калі бяздзейнага часу мнагавата, тады ці то астралагічныя трыгоны і пентагоны, ці нейкія флюіды ў эфіры наганяюць у мазгі ідэі, якіх наўмысна не прыдумаеш. Каля пуцёў у Бельск чатыры слупы падтрымоўваюць некалькі металічных планак, адкуль бярэ пачатак пад сотню змарнелых тэлефонных правадоў. І мяне бярэ цікавасць пабачыць, як далёка сягае гэтая заржавелая інфраструктура, бо падазраваю, што вельмі блізка. І сапраўды — не больш за трыста метраў стаяць канцавыя слупы, з якіх некалькі правадоў апускаецца ў трубы ў зямлю; мо некаторыя з іх яшчэ дзейнічаюць.

Зараз за апошнімі слупамі красуецца новенькі двух’ярусны будынак. Палова акон у ім закрыта непразрыстым багаццем: дошкамі, дыктай, цыратай, паперай. З параднага боку шыльда кабельнага тэлебачання, ад шчыта — залатніка. Шчытавое акно з касымі рамамі, асацыюецца з перакошаным у часе будынкам, мала ўжо каму, здаецца, патрэбным.

На вакзале аўтобус у Сямятычы праз Кляшчэлі набраў тройку пасажыраў, у Беласток праз Нарву — каля дзесятка. Да Трасцяныкі збіраецца амаль камплект выхадцаў з Гайнаўшчыны, якія ў Беластоку распаўзуцца да сваіх клетак...

Аляксандр Вярціцкі

нілася. Зарплаты выплачваюцца тэрмінова і поўнасю. Публічна-юрыдычныя даўгі пагашаюцца з ходу. Хапае апалу. Пастаўкі адбываюцца згодна з заказамі і няма небяспекі іх зрыву. Паправілася фінанс-праходнасць. Шпіталь вяртае давер у пастаўшчыкоў тавараў і паслуг. Усё гэта з’яўляецца вынікам укаранення папраўчай праграмы і паслядоўнай яе рэалізацыі. На мінулы год прадбачваліся ашчаднасці пад 1,3 мільёна златаў, а атрымалася звыш трох мільёнаў. Нягледзячы на агульнавядомыя цяжкасці ўстаноў аховы здароўя, у шпіталь удалося прыняць найбольшую колькасць хворых, якіх лячэнне завершана паспяхова. Усё ж непакоіць тое, што сёлетні кантракт меншы за леташні і каталог працэдур неспрыяльны.

— Шпіталь з’яўляецца грамадска важнай устаноўай і на яго ўтрыманне павінна быць засяроджана пільная ўвага самаўрадаў, палітыкаў і ўсіх людзей, якія сваямі дзеяннямі могуць даваць яму падтрымку, — падкрэсліла дырэктар Ева Карыцкая-Сарнацкая.

Міхал Мінцэвіч

Аб тым, як бачаць Польшчу, галоўным чынам у краінах былога СССР, дыскутавалася ў беластоцкім клубе „Захэнта” ў час Першага міжнароднага семінара „Роля і месца медыяў у будаванні іміджу краіны па-за яе межамі”. Патранат над ім узяў міністр замежных спраў Владзімеж Цімашэвіч. Пасланні ўдзельнікам канферэнцыі пераслалі прэм’ер Марэк Бэлька, шэф МЗС і шэф канцылярыі прэзідэнта Дарыюш Шымчыха. У сваю чаргу Яраслаў Петрас, сакратар Установы камітэта еўрапейскай інтэграцыі ў сваім пасланні падкрэсліў значэнне для фармавання вобразу краіны штодзённых кантактаў грамадзян. Дыскусіі прыслухоўваліся консулы РП у Гродне і РБ у Беластоку. Семінарысты, галоўным чынам моладзь, прыехалі нават з Мельніка. Адзін з дакладаў зачытаў Марцін Рэмбач (на здымку справа), старшыня Цэнтра грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь, працаўнік Управы горада ў Беластоку. Падкрэсліў ён:

— Калі хочам, каб на Беларусі добра нас успрымалі, мусім зацікавіцца гэтым суседам, паказаць, што патрапім працягнуць руку з дапамогай, але і са зразуменнем.

Значыць ён неабходнасць падтрымлівання і будавання кантактаў няўрадавых арганізацый з самаўрадамі і міжнародных самаўрадавых кантактаў. На яго думку, добры прыклад — супрацоўніцтва самаўрадаў усходняй Беласточчыны з іх калегамі з Беларусі:

— Тут, на Беласточчыне — месца, дзе лягчэй нівеліраваць цывілізацыйныя бар’еры.

Марцін Рэмбач сцвердзіў таксама:

— Польшча ў Беларусі ўспрымаецца добра, а нават тое бачанне — ідэалізаванае. Беларуская інтэлігенцыя на кожным кроку ўспамінае супольную гісторыю. Маём там пачатковы капітал, і нават робячы няшмат, можам яго ўтрымаць. Трэба, аднак, тое бачанне ўзмацняць, хоць бы і жэстамі.

Пабудова іміджу

Фота МАЦЕЯ ХАЛАДОУСКАГА

На канферэнцыі мела явіцца старшыня сеймавай Камісіі нацыянальных і этнічных меншасцей Генавефа Віснёўская. Сваю nepřысутнасць тлумачыла па тэлефоне нямогласцю. Яе выступленне зачытаў адзін з арганізатараў, Геранім Ваўжынскі. Ні як яно, аднак, не мела дачынення да праектаваных ейнай партыяй — „Самаабаронай” — змен у прэсавым законе, а перш за ўсё да скарачэння часу разгляду судамі пазваў за парушэнне асабістых каштоўнасцей. На тэму справаў гаварыць у сваю чаргу Дзяніз Сідорскі, старшыня Згуртавання Польшча-Усход. Зноў заклікаў ён да сарганізавання кангрэсу інтэлектуалаў польскага паходжання з краін былога СССР. Яны, падобна як беларускія інтэлектуалы, пражываючыя і часта народжаныя па-за межамі Беларусі — адна з груп, якая ў значнай ступені фармуе вобраз сваёй нацыі.

У час дыскусіі вельмі цікава гаварыў а. Ян Койла, дырэктар прыватнага Радыё „Ortodoxia”:

— Нас бачаць таксама праз прызму нашых адносін да меншасці. За нашых адмоўных адносін да Беларусі — няма чаго здзіўляцца — блага нас там успрымаюць.

Пры канцы канферэнцыі Марцін Рэмбач аб’явіў сарганізаванне двухдзённай канферэнцыі Беласток-Гродна, набліжаючай абодва народы, якая будзе праводзіцца ў абодвух гарадах:

— Мы павінны паказаць свае дасягненні і тое, што мы зацікаўлены партнёрамі, але без павучанняў. Польшча не выпрацавала сваёй прамацыйнай мадэлі на Усходзе. Дзеля таго добра паслужыў бы інтэрнэты партал, які паказаў бы дасягненні і памылкі Польшчы ў час трансфармацыі.

З тэзісам аб недахопе прамацыйнай мадэлі на Усходзе пагадзіўся генеральны консул РП у Гродне.

(мах)

— Прапанова збудавання звалкі для трох паведаў мае вялікія шанцы на рэалізацыю. У выпадку арганізавання задумы такога маштабу лягчэй будзе прыдбаць сродкі з Еўрасаюза на частковае фінансаванне інвестыцыі, — сказаў вайт Чыжоўскай гміны Юрый Васілюк.

— Бельскі павет прапануе арганізаваць звалку каля Дубяжына, а бурмістр Кляшчэляў разважае арганізаваць звалку ў сваёй гміне, — пайнфармаваў бурмістр Анатоль Ахрыцюк. — У выпадку Гайнаўкі разважаем яшчэ магчымасць, што інвестар, які купіць кацельню прадпрыемства „Фурнэл”, будзе яе мадэрнізаваць і спальваць у ёй частку смецця. Трэба было б тады вывозіць толькі тыя адкіды, якія не падыходзяць для спальвання.

Калі гмінныя ўлады рашацца арганізаваць гаспадарку смеццем паводле еўрасаюзных прынцыпаў (нават за вонкавыя грошы), павінны знайсці сродкі на арганізаванне зборкі адкідаў па вёсках. У многіх пенсіянераў няма ўжо ні трактароў, ні коней і цяжка было б ім арганізаваць вывоз адкідаў на гмінныя звалкі. Цэны за вывоз смецця таксама не могуць быць высокімі. Паралельна павінна праводзіцца адукацыйная акцыя сярод вучняў і старэйшага насельніцтва.

Аляксей МАРОЗ

Масковія

Калісьці нехта пра Расію сказаў, што яе „умом не поймеш”; і гэта праўда так пра народ, як і веру ды гісторыю. Артыкул Уладзіміра Хільмановіча „Масква вачыма гасстарбайтара” („Ніва” н-р 35) многа гаворыць аб цяперашняй Маскве, якая па-капіталістычнаму буйна разбудоўваецца і расце як грыб пасля дажджу. Нядаўна Расіяй правіў дзікі камунізм, які давёў яе амаль да руіны, а цікава, да чаго давядзе новы тут дзікі капіталізм. Думаю, што і іншыя гарады, як і цэлая краіна, праходзяць такую ж эвалюцыю.

Калісьці я, начытаўшыся, свята верыў у савецкую прапаганду. Адночы ў размове з сябрам на конт Савецкага Саюза я параўнаў СССР з ЗША, даказваючы, што ў саветаў вялікі прагрэс і дастатак — мо нават большы чым у Амерыцы. Сябра, які ў той час вучыўся ў тэхнікуме ў Беластоку, адказаў мне, што ў саветаў і за сто гадоў не будзе таго, што ў ЗША і Расіяне ніколі не заживуць так заможна, як людзі на Захадзе. Тады я яму не паверыў, але шмат гадоў пасля давялося памяняць мне меркаванне на гэты конт.

Чытаючы тэкст Хільмановіча відаць, што ў Маскве вядзецца крымінальная амаль вайна: забіваюць багацеяў, грабяць банкі. Гэта кропка ў кропку як калісь на Дзікім Захадзе. У Маскве, ды не толькі, міліцыя быццам спецыяльна карумпуюцца, бо атрымоўвае вельмі малую зарплату каб было лёгка яе падкупіць. Масква прыгажэе, але невядома, ці прыгажэюць жыццёвыя перспектывы расіян. Бо для добрага жыцця трэба прыстасавання — не кадлубіць гарэліцу і не красці, а шчыра працаваць і працаваць; да гэтага, на жаль, рускі народ не прывык, а прывык судзіць сваім судом. І як пры камуне, так і сёння, спагады там няма, бо на вайне хто яе мае? Расійскі народ, які перанёс на сваіх плячах сталінскія выпрабаванні, вытрымае найгоршае. Але ўсе рускія — нават за сто гадоў — не заживуць так, як людзі на Захадзе ці нават так, як у нас — Польшчы, Венгрыі ці Чэхіі.

Мікалай ПАНФІЛЮК

Рамонт кладкі

Шмат гадоў таму над чыгуначнымі пуцямі ў Гайнаўцы пабудавалі кладку для пешаходаў. Цяпер яе неабходна рамантаваць, а ўжо перш-наперш ступенькі лесвіцы з боку супольнай пачкалькі ПКП і ПКС. Зараз ужо і ў кладцы ёсць дзве глыбокія трэшчыны. Прыдалося б памалываць поручні, на якіх сям-там адпала фарба. Пра эстэтыку трэба ж дбаць.

(мох)

Навучыцца граць

Гмінны асяродак культуры ў Нарве запрашае на музычныя заняткі. Можна вучыцца граць на акардэоне, піяніне, саксафоне і гітары. Заняткі вядзе вядомы музыка Генадзь Шэмет. За дэталёвай інфармацыяй можна звяртацца па тэл. 873-35-05.

(мох)

Што рабіць са смеццем?

У другой палове верасня ва ўсёй Польшчы арганізаваная была акцыя „прыбіранне свету”. У Гайнаўскім павеце вучні збіралі смецце каля дарог і ў лясах. Адкіды перавезены былі на гмінныя звалкі. Аднак толькі ў адной Нараўчанскай гміне ёсць звалка смецця, адпавядаючая еўрасаюзным патрабаванням. У іншых гмінах ёсць выдзеленыя месцы на адкіды (найчасцей па адным у гміне). У Белавежскай пушчы паявіліся нелегальныя звалкі, з якімі змагаюцца лясныя работнікі.

Смецце ў пушчы адпалохвае турыстаў і мясцовых жыхароў, якія адпраўляюцца на пешаходныя прагулкі ў лес. Радныя Гайнаўкі прапанавалі нават выступіць да падляшскіх паслоў Сейма з прапановай прыняць асобны строгі закон аб ахове Белавежскай пушчы.

— Будзем намагацца супрацьдзейнічаць вывазу смецця ў лес, — заявіў бурмістр Гайнаўкі Анатоль Ахрыцюк. — Наша гайнаўская звалка nepřыстасаваная да еўрасаюзных патрабаванняў, але ёсць часовая згода на карыстанне ёю. Хутка запаўняецца яна і трэба арганізаваць новую.

Войты і бурмістры апасаюцца, што іх гміны могуць быць пакара-

ны за неадпаведную гаспадарку смеццем і ахову асяроддзя. Кіраўнікі гмінных улад Гайнаўскага павета разважалі як супольна добраўпарадкаваць смецце. Няма, аднак, згоды наконт характару супольных дзеянняў і спосабу фінансавання.

Нядаўна Ваяводскі фонд аховы асяроддзя выступіў з ініцыятывай арганізаваць супольную гаспадарку смеццем для Бельскага, Гайнаўскага і Сямятыцкага паветаў. Праект, які часткова фінансаваўся б ваяводскім фондам, прадбачвае агульную супольную звалку. У збудаваным побач яе прадпрыемстве адбывалася б сартаванне смецця на шкло, паперу, жалеза і іншыя прадукты прыдатныя для паўторнага выкарыстання. Уся інвестыцыя (разам з будовай прадпрыемства, купляй грузавых машын і кантэйнераў на смецце) каштавала б каля 75 мільёнаў злотых. Рэалізацыя праекта будзе залежаць ад велічыні дафінансавання інвестыцыі з Фонду аховы асяроддзя і еўрасаюзных фондаў. У саптаў рабочай групы, якая будзе распрацоўваць праект інвестыцыі, увайшлі старасты, бурмістры найбольшых гарадоў і па адным войце з трох паведаў.

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Зорка

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ І МОЛАДЗІ

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

І „б” клас з настаўніцай Алінай Ваўранюк і студэнткай-практыканткай Вольгай Сачэвічк

Нам сем гадоў...

... і ходзім мы ў школу!

— У якую?

— У беластоцкую „чацвёрку”, у першы клас. Ой, цяжка ў той школе, цяжка. А як многа заняткаў — як многа дзяцей у класе. І настаўніца новая, і многа незнаёмых сяброў.

Зузя Несцяровіч пачынае плакаць. Па шчочках капаюць вялікія слёзы.

— Ну, скажы, чаму табе сумна? — сучашае дзяўчынку настаўніца.

— Бо так захацелася да мамы!

Праз некалькі хвілін Зузя ўжо вясёлая і разам з дзеткамі гуляе ў вершык-гульнію „Вось мой тварык”. Трэба назваць па-беларуску ўсе часткі твару: нос, вусны, шчочкі...

У беларускай групе дзесяць першакласнікаў. Пяць дзяўчынак і пяць хлопчыкаў. Больш

шасць з іх хадзіла ў беларускі садок. Здаецца, дзеці яшчэ сумуюць па прадшkolлі. Асабліва жулікаватыя хлапчугі, якім толькі гульні ў галаве. Вось сядзіць каля мяне такі непаседлівы Адаць і пад лаўкай трымае гумку. Хоча пацэліць ёю ў Міхася, які таксама круціцца, як на пружынах. А яшчэ больш непаседлівы Матфей, хаваецца пад парту і прыкідваецца звярком.

— А ці ёсць у вас дзеці, якія ўжо ўмеюць чытаць па-беларуску?

— Ёсць, ёсць!

Гэта наша ніўская дзяўчынка, Дарка Вапа. Навучылася чытаць у хаце. Ужо нават крыжаванкі рашае ў „Зорцы”.

Добрую палову ўрока мы знаёмліся з нашай газетай.

Слова „Зорка” выклікала жывыя каментары і ўспаміны:

— Я нядаўна прачнулася ўначы і ў нас у вакне свяціла такая вялізная зорка, — расказвае Дарка Дажынка.

У нашай „Зорцы” іх чакаў таксама бліскучы падарунак. Дзеткі пабачылі там... сябе. Яшчэ як дашкольнікаў, здымак узнік у час тэатральнага агляду ў Гайнаўцы, дзе нашы сябры заваявалі гран-пры.

У І „б” класе аж трыццаць адзін вучань. Дзеці любяць сустракацца на ўроках роднай мовы, бо тут усе ўсіх ведаюць і многа прыгожых песень і гульні.

ЗОРКА

***

Прышла восень загарэлая,
прыпечаная на карычнева.

Пасля канікул сюды вярнулася

— гэтак у цёпрых краях засмалілася.

Коцік-псоцік выйшаў на двор

і ўбачыў залатых лісцяў прастор.

Не зялёных, каляровых,

А на вугаль спапалёных.

Юліта ВЯРЫЦКАЯ, Нараўка

Вершы Віктара Шведа

Ці любіш хадзіць у школу?

Пытае дзедка свайго ўнучка:

— Ці любіш ты хадзіць у школу?

Ці школа гэта не прынука,

Або яшчэ і горш — крамола?

— Люблю хадзіць там і вяртацца,

Гэта сцвярджаю я заўсёды,

Ды не люблю той нуднай працы,

Што паміж выхадам — прыходам.

Атрымаў толькі палавіну

Матку паведаміў Рыгорка,

Як школьныя вядуцца справы.

— Ты абяцала за чацвёрку

Мне цэлы дзень даць для забавы.

Не сталася такога цуду,

Не меў шчаслівае хвіліны.

Сёння пайдня гуляць я буду,

Атрымаў толькі палавіну.

Вершы Віктара Шведа

Дарагой Дачусі

Споўнілася Табе, Доня,
Чатырнаццаць гадоў сёння.
І прыкмячаем мы няспынна,
Што вырастаеш нам, дзяўчына.

Ужо вучоба пачалася —
У гімназічным другім класе.
І трэба шмат табе вучыцца,
Каб заветным марам збыцца.

Імкнешся Ты абавязкова
Вывучыць чатыры мовы.
Жадаю, каб Твая Сямёрка
Была шчаслівай на шасцёркі.

Іаанна Стэльмашук за кроснамі сваёй бабулі

Час рыцараў Рыцар у акуларах

Ці ведаеш, што многія экспанаты, якія знаходзяцца ў тваім школьным этнаграфічным музеі, прыдумалі якраз у сярэднявеччы. Вось, напрыклад, калаўротак. Патрапіў да нас з Індыі. Пачаткова ён быў намнога складанейшым у карыстанні. Каб звівалася нітка, трэба было стаяць і ўручную круціць вялікае кола (ножную педаль прыдумалі пазней).

У сярэднявеччы нашы продкі пачалі карыстацца ткацкім варштатам. Спачатку, пакуль не

прыдумалі лаўку, варштат таксама абслугоўвалі стоячы.

Толькі ў XIII стагоддзі Еўропа вынайшла тачку. Гэтай прыладай карыстаемся па сённяшні дзень.

Найбольш здзіўляе познае вынаходства печы. Прыдумалі яе пад канец сярэднявечча. Аднак папулярнасць печ заваявала толькі ў XV і XVI стагоддзях. Чаму так позна? Менавіта тады памяняўся клімат і захалядна было жыць без абагрывання.

У XIII стагоддзі вынайшлі акуллары. Прыдумаў іх англійскі вучоны Роберт Гросэтэст (Grossetest). (працяг будзе)

ЗОРКА

Баяліся гэтага месца

Жыву ў Новай Луцэ, але толькі нядаўна пачула я ад свайго дзеда легенду аб святым Яне.

Непадалёк вёскі Церамкі была калісьці дрыгва. Стаяў там

таксама помнік святому Яну — які ён быў, дзядуля не ведае. Усе людзі ў ваколіцы ведалі, што на другі бераг дрыгвы можна бяспечна пераправіцца толькі тады, калі пакінуць тут грошы. Хаця людзі крыху баяліся гэтага месца, аднак вельмі ча-

Вясёлы куточак

— Дзедка, — просіць унучак,
— пазыч мне сто златаў.
— А з чаго ты мне іх аддасі?
— З бабулінай пенсіі.
***

Андрэйка звяртаецца да дзедка:
— Раскажы мне, дзедка, казку.
— А пра што хочаш?
— Пра малаго хлопчыка, у якога быў добры дзедка, які кожную нядзелю вадзіў унучка ў кіно і купляў яму многа цукеркаў.
***

Бабулька лістае спытак унучка і неадабральна круціць галавою. Унучак спачувальна пытае яе:

— Як думаеш, бабулька, хто ў гэтым усім віноўны: ці звычайная спадчыннасць, ці мо фатальны ўплыў асяроддзя?
***

Дзедка заснуў у фатэлі і голасна захроп. Раптам прабуджаецца, бо нехта круціць гузікам ягонай камізэлькі.

— Што ты робіш, унучак? — пытае.

— Хачу цябе настроіць на іншую хвалю.
***

— Чаму плачаш, бабулька? — пытае ўнучка.

— Бо крою цыбулю.

— І так яе шкадуеш?

Даслаў Андрэй Гаўрылюк

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Жадаю надта многа сілы,
Каб вытрымкі Табе хапіла
Усе адольваць перашкоды,
Якіх хапае нам заўсёды.

Хай мары збудуцца, Дачуся,
Аб адраджэнні Беларусі,
Каб яна будучы свабоднай
Загаварыла мовай роднай.

Беласток, 15.09.2004

Польска-беларуская крыжаванка № 40

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Rzeka	Карэць ▼	Klasa ▼	Szkoła ▼				
Kaptur ▼					Trasa	Kawaler	
►		Nić	Oj ►			📖	
Mak		▼		📖		Śrubka	📖
Szansa ►							
Kasztan	Szok		📖	Owies ►		▼	
►	▼			▼	Noc		📖
Kok ►			📖		📖		📖
📖	Końcówka ►						

Адказ на крыжаванку н-р 36: Дух, княгіня, курава, сто, карабель, баравік, ара, ровар, шал, сонейка, кмен, вал, ікона, абоз. Душ, карова, карона, журавель, каравай, абіркi, век, Ака, Грал, Об, акно, алмаз, янтар, ажно. Узнагароды — набор фламастраў — выйграли: Наталля Сцепанюк і Марта Каліноўская з Беластока. Віншуем!

Казкі бабулі Юстыны

Валяр'ян двухдомны (працяг; пачатак у папярэднім н-ры)

Прайшлі гады. І вось аднойчы на гразкую вясковую дарогу выпраставала прыгожая карэта і спынілася перад адной з хацінак. З карэты выйшаў малады пан у нетутэйшай вопратцы, і каўнер яго кашулі нагадваў белую пену марскога прыбоя. Прыгожы быў пан — вачэй не адарваць, але бледны і ўсхваляваны. Дарэмна стукаў ён рукою ў пальчатцы ў нізенькія дзверы — ніхто не адчыніў яму. З сілаю штурхануў — і ўвайшоў у цёмны пакой. На ложку ляжала хворая кабета, і слязінка, што блішчэла ў куцевока, здавалася на яе твары адзінай адзнакай жыцця.

— Мама! — пан упаў на калені перад кабетай і пацалаваў яе спрацаваныя халодныя рукі.

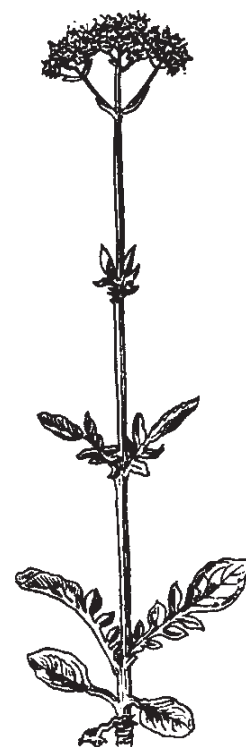
Так, гэта быў Валяр'ян. Жыў ён у далёкай краіне з міласці пані вельмі добра, навучыўся і чытаць, і пісаць. А самае галоўнае

— граць на розных музычных інструментах так, што людзі дзіваваліся.

А ў той краіне людзей цяжка здзівіць добрым граннем, бо там усе — музыкі. І пані прымушала свайго выхаванца часта выступаць перад гасцямі, якіх збірала спецыяльна, каб пахваліцца, які талент выратавала ад забыцця. І забараняла свайму музыку нават успамінаць пра неадукаваных бацькоў. Тым больш — паслаць вестку аб сабе або наведаць. Валяр'ян павінен быў назаўсёды забыцца пра вясковае мінулае.

(працяг будзе)

Людміла РУБЛЕЎСКАЯ

На сярэдневяковым гарадзішчы

На II Археалагічны фест, арганізаваны 19 верасня на месцы сярэдневяковага гарадзішча каля Збуча, прыбыло намнога больш людзей з навакольных мясцовасцей, чым у мінулым годзе. Моладзь чакала змаганняў рыцараў, земляробы цікавіліся звычайным жыццём у мінулым. Раскопкі праведзеныя летам гэтага года на гарадзішчы пацвердзілі, што побач Збуча тысячу гадоў назад жылі людзі. Арганізатары мерапрыемства — вайт Чыжоўскай гміны і дырэктар Асяродка аховы археалагічнай спадчыны з Варшавы — падрыхтавалі прэзентацыю сярэдневяковых рамёстваў і заняткаў. Дар'юш Краснадэмбскі раскажаў пра вынікі раскопак, якія вяліся ў чэрвені і ліпені гэтага года. Беларускія калектывы з Беларускага паказалі гасцям з цэнтральнай і заходняй Польшчы, што тут жывуць беларусы. Каб акрэсліць, адкуль прыйшлі людзі, што пасяліліся непадалёк ад сярэдневяковага гарадзішча, патрэбныя будуць дадатковыя раскопкі.

— На падставе раскопак можна сцвердзіць, што гарадзішча каля Збуча збудаванае было ў X-XI стагоддзях. На сённяшні дзень можна сказаць, што было яно старэйшым ад гарадзішча ў Бельску-Падляшскім, — кажа Дар'юш Краснадэмбскі, археолаг Інстытута археалогіі і этналогіі Польскай акадэміі навук. — Мяркуем, што людзі не жылі тут пастаянна. Ёсць сляды будоўлі ў сярэдзіне гарадзішча, але не знайшлі мы тут касцей звярыны і гаршкоў.

Перакопваючы насып, археолагі натрапілі на драўляную канструкцыю, якая ў мінулым падтрымлівала зямны насып. Адрозніваецца яна ад іншых умацаванняў, што будаваліся на Падляшшы. Археолог Дар'юш Краснадэмбскі мяркуе, што ў гарадзішчы магло хавацца мясцовае насельніцтва ў час ваенных нашэсцяў.

— У насыпе знайшлі мы людскія шкілеты XIV-XV стагоддзяў. Хутчэй за ўсё быў тут могільнік, — дабаўляе Дар'юш Краснадэмбскі.

— Шкілеты, якія мы адкапалі ў насыпе, былі пахаваны па-праваслаўнаму, нагамі на ўсход. Некаторыя мужчынскія шкілеты ляжалі без трунаў. Магчыма, што тадышнія жыхары гарадзішча рашыліся закопваць нябожчкаў у насыпе, бо ў наваколлі былі балотныя тэрыторыі, — раскажае Уладзімір Пліс са Збуча, які памагаў археолагу ў раскопках. — Толькі чэрап аднаго чалавека адрозніваўся ад іншых. Яго галава была напалову большай ад апошніх.

Арганізатары мерапрыемства, наладжанага ў рамках Еўрапейскіх дзён спадчыны, падрыхтавалі многа атракцыянаў. На брычках можна было пераехаць на сярэдневяковы могільнік, які знаходзіцца таксама каля Збуча. Знаходзяцца там добра захаваныя сярэдневяковыя курганы. У канцы XIX стагоддзя могільнік гэты раскопваў археолаг-аматар Яраслаў Ярашэвіч. У курганах знайшоў ён больш дзесяці людскіх шкілетаў, жалезны тапор і ўпрыгожанні з медзі і бронзы. Спецыялісты апанілі, што пахаванні адносяцца да XI-XIII стагоддзяў. Нядаўна на старым могільніку распачаліся чарговія раскопкі.

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Вялікае зацікаўленне выклікалі змаганні рыцараў

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Сабраныя цікавіліся жыццём у сярэдневякоўі (каля палаткі)

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Дзяўчынка паспрабавала падрыхтаваць муку на аладкі

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Сярод публікі многа было мясцовага насельніцтва

Калі спявалі вясковыя калектывы, працаўнікі Археалагічнага дзяржаўнага музея з Варшавы паказвалі, як у сярэдневякоўі выплаўлялася жалеза. У іх палатцы прэзентавалася дымарка — печ для выплаўкі жалеза, збудаваная паводле сярэдневяковых узораў.

— Мяркуецца, што на поўдзень ад Збуча выплаўлялася жалеза. Дымаркі працавалі таксама ў іншых месцах на акраіне Белавежскай пушчы, — кажа археолаг Уладзіслаў Вакер.

Побач працуе каваль, які карыстаецца даўнімі прыладамі працы. Збоку, у вялікай палатцы, знаходзяцца старадаўнія пячаткі і копіі друкаваных у мінулым кніг. Мужчына над невялікім агнём выплаўляе дзёгаць і падагравае марскую ваду.

— Каб атрымаць дзёгаць, трэба правесці сухую дыстыляцыю бярозавай кары ў шчыльна зачыненай пасудзіне. Соль застаецца на сценках гаршка, пасля адпарвання вады, — паясняе Пшэмыслаў Вардак з Сопаткага скансэна.

Паміж выступленнямі гуртоў і танцавальнага маладзёжнага калектыву з Гайнаўскага дома культуры праводзіліся конкурсы для дзяцей. Для дзіцячых гульняў адведзенае было асобнае месца з велізарнымі прыладамі. Шмат людзей сабралася ля прылаўкаў з народнай кухні.

— Цяпер гарадзішча становіцца вядомым. Мы спадзяемся, што будзе яно турыстычным атракцыёнам. Магчыма, што ў вёсцы можа разгарнуцца аграрна-турыстычная дзейнасць, — гаворыць Славамір Галёнка, гмінны рады са Збуча.

Публіка гуртуецца каля рыцарскіх палатак. Мужчыны глядзяць ваенную зброю, жанчыны цікавяцца як у мінулым рыхтавалася харчаванне. Калі рыцары выходзяць на пляцоўку, людзі спыняюць размовы. Ваяры, апранутыя ў сярэдневяковую зброю, паказваюць змаганне з прымяненнем мячоў, тапароў, чаканаў і шчытоў. Рыцарамі і іх зброяй найбольш цікавяцца моладзь і мужчыны. Жанчыны ходзяць паміж крамамі са стылізаванымі на старадаўнія вырабамі, купляюць упрыгожанні і сувеніры, падрыхтаваныя мясцовымі вытворцамі.

— Археалагічны фест і раскопкі, якія праводзіліся каля Збуча, зрабілі нашу гміну вядомай у Падляшшы і Польшчы. Праз некалькі гадоў можа рэканструуем гарадзішча. У нашай гміне няма іншай перспектывы, чым паставіць на турызм. У нас многа цікавых месцаў, якія могуць прывабіць турыстаў. Можам паказаць цэрквы, каплічкі і вясковыя дамы з непаўторнай архітэктурай. Ёсць у нас лясы з грыбамі, ягадамі, чыстым паветрам і вадасховішча каля Лянева, — раскажае вайт Юры Васілюк. — Хочам стварыць турыстычныя шляхі і выпусціць даведнікі аб нашай гміне.

Яшчэ некалькі дзён жыхары Чыжоўскай гміны, якія ў час перапісу насельніцтва ў выдатнай большасці (81,81%) назвалі сябе беларусамі, успаміналі археалагічнае мерапрыемства. Можа на падставе дадатковых раскопак можна будзе ўстанавіць, адкуль прыбылі іх продкі.

Аляксей МАРОЗ

— *Ваш гурт паўстаў у 2000 годзе. Супер дата на заіснаванне гурту...*

— Дзякуй што Ты мне прыгадаў. Заўсёды забываю і мне здаецца, што мы паўставалі ў 2001 годзе. Такая міленіная дата.

— *Чатыры гады супольна без ніякіх зменаў, кожны год на сцэне „Басовішча”. Трэба вось сказаць, што развіваецца...*

— Ведаеш, адзін канцэрт у год аб нічым не сведчыць і ўвогуле не развівае. Гэта праўда, што на „Басовішчы” граем кожны год з 2000 года, але апрача гэтага фестывалю ў нас адбылося больш за семдзсят канцэртаў у цэлай Польшчы, а нават і Беларусі. Але вельмі любім гарадоцкую сцэну „Басовішча”, мы ж усе з Гарадка.

— *Які Ваш канцэрт можа назваць самым лепшым?*

— Цяжка адказаць на гэтае пытанне. Бо самы лепшы канцэрт будзе выглядаць інакш у вачах публікі, а інакш у нашых вачах. Бо мы як гурт ацаняем, што добра нам выступалася. Людзі ў тым выпадку ацаняюць канцэрт па прынцыпе добра-гульні. Не заўсёды гэтыя ацэнкі аднолькавыя. І тут можна ствараць нейкія правакацыі. Зрабіць канцэрт, дзе людзі будуць ахвотна і добра гуляць, можна таксама засяродзіцца на сваіх сцэнічных адчуваннях, што публіцы не заўсёды падаходзіць. Мы заўсёды плануем канцэрты так, каб знайсці залатую сярэдзіну, каб людзі добра гулялі і каб мы спаўняліся на сцэне. На канец канцэрта заўсёды граем для публікі, якая заўсёды выклікае нас на біс.

— *Вам, як першаму беларускамоўнаму гурту, удалося выступіць на „Рэўстанку Woodstock”. Як было?*

— І „Woodstock”, і „Басовішча” гэта два фестывалі адметныя ў сваёй выяве. Мы сустрэлі там многа цікавых і зацікаўленых нашай творчасцю людзей. Несамавіты вопыт.

— *Можна ўжо пазнаёміцца з вашым новым дзіцём. Альбом „Прадаем сябе” паўстаў тры гады пасля альбома „Праз жыццё”.*

— Гэтая прадукцыя паўстала дзякуючы малым грантам Цэнтра грамадзянскай адукацыі Польшчы-Беларусь. Працу мы пачалі год таму ў студыі гуказапісу „Аполла”. У ёй мы пісалі бубны. Пасля наша праца перанеслася ў хату, дзе мы дапісалі гітары і спеў. Можна сказаць,

Размова з лідэрам і бубначом гурту „PIMA” Андрэем Грэсам.

ЖЫВЕМ ЯК СЯМ’Я

Злева: Ігар Самойлік, Марцін Кахановіч, Андрэй Грэс, Раман Карповіч, Андрэй Паплаўскі

што працавалі мы ў хатніх варунках, амаль як мануфактура. Удалося нам выдаць сто асобнікаў кампакт-дыскаў. Гэты альбом больш пробны як прафесійны. Шкадуем крыху, што беларускамоўная музыка ў Польшчы не прадаецца. Здаецца, ніхто гэтага тут не патрабуе.

— *Думаеш, што не патрабуюць „Басовішча” паказвае зусім іншае.*

— Гэта напэўна аб нечым сведчыць... Дык хіба наш альбом вельмі слабы, бо пакуль што водгукі на яго маленькія, а пасылаем яго ўсюды куды толькі можна (радыё, тэлебачанне, газеты).

— *Калі ідзе пра якасць гучы і эмоцыі на альбоме „Прадаем сябе”, то яшчэ ніхто так добрага беларускамоўнага альбома ў Польшчы не запісаў...*

— Гэта безумоўна таму, што ў Польшчы нас вельмі мала.

— *Кажуць, што „PIMA” — самы лепшы экспартны тавар Гарадка?*

— У Гарадку ёсць адзін тавар, якога ніхто не праб’е. Пра яго гавораць нават у сталіцы. Маю на думцы самаробныя алкагольныя вырабы.

— *Скажы, дзе ўдалося Вам канцэртаваць?*

— Граем не толькі ў нас, на Падляшшы, але ва ўсёй Польшчы. Двой-

чы выступалі ў варшаўскім музычным клубе „Proxima”, выступалі ў Гданьску і Плоцку, канцэртавалі ў Лодзі. Безумоўна, патрабуем менеджэра, які ўсё гэта круціў бы прафесійнаму. Думаем многа пра канцэртаванне ў Беларусі. Як удалося нам даведацца — шанцы малыя. Квітки на канцэрты каштуюць столькі, што і ў нас, а ведаеце як людзі там зарабляюць.

— *Ці Ты, як Андрэй Грэс, задаволены з працы з хлопцамі з „PIMA”. Ці Ты рэалізуеш сябе ў гэтым гурце?*

— Здаецца, так. Хаця бываюць сітуацыі, калі атмасфера ў гурце найлепшая. Гэта ўсё ж нармальнае, што часам не згаджаемся з сабою. Трэба сказаць, што калі б мы нават супольна не працавалі, то напэўна сустракаліся б з сабою як сябры. Зараз мы нават часцей сустракаемся на рыбалцы, на супольных імпрэзах ці вогнішчах, або пры шклянцы піва чым на рэпетыцыях. Мы зараз як сям’я. А калі гурт моцны з сярэдзіны, то нішто і ніхто не ў змозе яго разбіць.

— *Ты буніў таксама ў камандзе „R. F. Braha”. Гэты гурт унісаўся ў гісторыю беларускага рока на Падляшшы як магутнае*

тарнада. Як успамінаеш працу з гэтым гуртом?

— „R. F. Braha” была гуртом крыху штучна сабраным. Тое, што ўдалося зрабіць у музычнай сферы, было вялікім мастацтвам. Нямнога такіх, пра якіх не забываецца. Гэта быў гурт наватарскі. „R. F. Braha”, здаецца, пачала рок-эпоху падляшскіх рокераў. Але завяршыла дзейнасць. А мне не хацелася гэтага так пакінуць і паўстала „PIMA”. Як ведаем, Юрка Асенік таксама не пакінуў музыку і грае ў „Zero-85”. Адсутнасць адной каманды давала да стварэння дзвюх. Напэўна зараз намнога цікавей.

— *Пайду далей і скажу, што апрача гэтых двух гуртоў на Падляшшы нічога больш няма. Як ацаняеш сітуацыю беларускамоўнага рока на Беласточчыне?*

— Ніяк. Хаця маем „Zero-85” і нас, „PIMU”, а нават самы вялікі фестываль беларускай музыкі ў свеце „Басовішча” — сітуацыя кепская. Больш пашыраецца на нашых землях беларускамоўны рок з Беларусі, чым з Польшчы.

— *Якія планы ў „PIMA”?*

— Цяжка сказаць. Мне здаецца, што мы ўжо даўно таму павінны выйсці па-за Беласточчыну, бо тут мы ўсюды ўжо выступалі, удалося нам здабыць большасць лакальных прызоў, якія можна было заваяваць. Хацелася б выступаць на тэлебачанні, па радыё, удзельнічаць у вялікіх фестывалях і будзем гэтага дабівацца.

— *На канцэртах публіка спявае з Вамі амаль усе песні. Маеце таксама некалькі сваіх гітоў. Які рэцэпт на гім?*

— Даволі просты. Песню трэба часта граць на канцэртах, а яна так запам’ятаецца публіцы, што называе яе гітом.

— *На „Басовішчы” ўсе адным голасам казалі: у „PIMA” новы гім — „Неба над Беларуссю”. Адкуль думка пра вось такое?*

— Аўтарам гэтай песні з’яўляецца наш вакаліст Андрэй Паплаўскі. Апошнім часам ён пабываў у Беларусі больш за тыдзень часу. У яго з’явілася не надта вяслая і шчаслівая магчымасць паглядзець моўную сітуацыю ў нашых усходніх суседзяў. Вельмі расчараваўся тым што пабачыў. У многіх сітуацыях ён лепш валодаў беларускай мовай як самі беларусы і вось гэта было штуршком для паўстання гэтага гіту.

Гутарыў Татка Стэп

Паміж небам і зямлёй

Гара Грабарка — гара крыжоў

Пры Рэкламным агенстве AZ Media ўзнікла выдавецтва, якое ўзяло назой ад выдавецкай серыі альбомаў, даведнікаў, паштовак, мініяцюрных турыстычных выданняў і календароў, якія ўсхваляюць красу нашага рэгіёна. У калекцыі „Паміж небам і зямлёй” паказаліся ўжо чатыры кнігі. Першай з іх быў альбом „Падляшша” з аўтарскімі фатаграфіямі Пятра Савіцкага і паэтычным тэкстам Яна Леанчука. Усе фатаграфіі былі зняты з птушынага палёту, што было вынікам сотняў гадзін у паветры Пятра Савіцкага, які лятаў на самалётах і верталётах. Аўтар паказвае красу нескажонага краявіду наднараўскіх падрэчак і бэжанскіх багнаў, а таксама і панарамы нашых гарадоў ды архітэктурных дэталей. Сёння ў цэнтры зацікаўлення выдаўцоў — выдаванне невялікіх, зручных і таных альбомаў, якія сведчаць аб рэ-

лігійнай шматкультурнасці Падляшша і Сувальшчыны. У апошні час выйшлі м.інш. „Вялікая тыкоцінская сінгога”, „Тыкоцін — каралеўскае месца”. Прыняты прынцып, што ў альбомах важную ролю адыгрываюць тэксты. Пішуць іх спецыялісты па тэмах. У выдадзеных дагэтуль кнігах аўтарамі былі праф. Юзаф Марошэ, паэт Ян Леанчук, дырэктар Падляшскага музея Анджэй Ляхоўскі, захавальніца тыкоцінскага музея Эва Врочынска. Графікай займаецца Багдан Супрун. Якраз „добра пашытая” „калекцыя” (так называюць свой выдавецкі цыкл) — прадуманая, сціслая, добра выдадзеная. Высокі эдытарскі ўзровень, спалучэнне даведніка з альбомам, спецыялістычныя тэксты, неаблізкая цікавая здымкі маюць быць знакам выданняў серыі „Паміж небам і зямлёй”. Прапануюцца яны і тым, у каго большыя кашалькі, і менш заможным.

Калі хтосьці не зможа набыць вялікага даражэйшага альбома, можа набыць меншы, ці хоць бы паштоўку, добрую карту.

AZ Media эдытарска падрыхтавала і дала сваё лага друкаванаму ў фірме „Orthotruk” альбому „Грабарка — гара крыжоў”, выдадзенаму з блаславеннем мітрапаліта Савы, скансультаванаму з а. Рыгорам Місіюком і Юрым Андраюком. У пекных словах выказаліся і сёстры з манастыра св.св. Марфы і Марыі на Святой Гары Грабарцы: „Чалавеку ва ўзвышанні да духоўнай і фізічнай дасканаласці, фармаванні ягонай паверхні, праз горы, палагае Зямля. Ведаем, што Ісус Хрыстос часта ў важных хвілінах падаваўся на малітву ў самоце, на ўзвышшы. Ведаем з біблейскіх пераказаў Аліўную гару, гару Сінай, Пропаведзь на Гары... (...). Святая Гара Грабарка — адзін з найважнейшых цэнтраў рэлігійнага жыцця для праваслаўя ў Польшчы (...). Ад амаль трох стагоддзяў яна — відочны знак трывання духоўных каштоўнасцей. Тысячы крыжоў — за хворых, пакутуючых, заблу-

дзіўшыхся, памерлых і тых, якія атрымалі аздаравленне ды патоль — паставілі на Гары паломнікі. (...) Мянэца рэчаіснасць, а Грабарка нязменна трывае ад стагоддзяў. Яна — святое месца для веравызнаўцаў праваслаўя, сэрца польскага праваслаўя, сімвал вечнасці і бяссмерця, месца, якое заахвочвае не толькі да адуму над самім сабою, але і да высілку нясення жыццёвага крыжа і духовай перамены”. Тэкстам аб гісторыі месца ды з тлумачэннямі праваслаўнага абраду (з паралельным перакладам на англійскую мову) спадарожнічаюць дасканальны здымкі Марка Далецкага, Пятра Савіцкага, Анджэя Сакульскага, Веслава Мар’яна Зялінскага ды архіўныя з манастыра — паказваючы красу прыроднага атачэння, архітэктурны ды паломнікаў, якія з крыжамі і ўласным болям вандруюць у святое месца. Ёсць і карта далейшай і бліжэйшай ваколіцы і для пешых, і тых, хто вандруе на машынах, дарогамі, дарожкамі і сцэжкамі гэтай незвычайнай зямлі. (лук)

Ад расповеду пра першабытныя грамадствы на тэрыторыі Беларусі па абагульненні пра культурнае жыццё сучаснай незалежнай краіны...

albaruthenia.by.ru

Народ, які не ведае сваю гісторыю, асуджаны на забыццё і знікненне. Гэта заўважліва яшчэ ў далёкай старажытнасці. Цяпер аб гісторыі свайго народа мы можам даведацца яшчэ і з Інтэрнэта.

Калі раскрыць сайт па адрасе <http://albaruthenia.by.ru>, то перад намі з'явіцца яркае выяўленне друкаванага тэксту, аздобленага малюнкамі і фотааздымкамі, нібыта гэта старонка цікавага падручніка па гісторыі. У самым версе старажытнарымскае прыслоўе — „Гісторыя ёсць на стаўніца жыцця”. Далей ідзе ўласная назва сайта „Гісторыя Беларусі” і маленькая карта Еўропы з выдзеленай на ёй тэрыторыяй Рэспублікі Беларусь. „У апошнія гады з'явілася шмат падрыхтаваных рознымі аўтарскімі калектывамі падручнікаў і дапаможнікаў па гісторыі Беларусі. Часта студэнты губляюцца сярод такога стракатага выбару. Дадзеная праца ўяўляе сабой сістэматызаваны курс лекцый, якія чытаюцца выкладчыкамі Мінскага інстытута кіравання на базе праграмы, зацверджанай у інстытуце”, сцвярджаюць аўтары сайта.

Рубрыкі сайта наступныя: „Змест”, „Аўтары”, „Форум” і „Пошта”.

У „Змесце” размешчаны ўсе лекцыі, аб якіх распавядалася вышэй. Лекцыі пачынаюцца ад расповеду пра першабытныя грамадствы на тэрыторыі Беларусі і заканчваюцца абагульненнем пра культурнае жыццё сучаснай незалежнай краіны.

Рубрыка „Аўтары” падае кароткія біяграфіі і невялікія фотааздымкі навукоўцаў, якія сталі стваральнікамі і ідэйнымі натхняльнікамі сайта „Гісторыя Беларусі”. Іх нямнога — усяго тры асобы: Сяргей Кізіма, Вольга Лянцэвіч і Дзмітрый Самахвалаў. Усе яны кандыдаты гістарычных навук і працуюць у Мінскім інстытуце кіравання.

„Форум” дае магчымасць паразмаўляць з аўтарамі сайта нават на ўласна прапанаваныя тэмы.

Цяпер прапаную вярнуцца на галоўную старонку і больш уважліва разгледзець яе левую частку. Акрамя банэраў тут размешчаны выходы да іншамовных версій сайта — англійскай і расійскай. У гэтым месцы нас чакае невялікае расчараванне — па-англійску тое-сёе прачытаць удацца, а што тычыцца расійскай версіі, то яна яшчэ ў распрацоўцы.

Далей ідзе рубрыка „Навіны”. Па ідэі там мусяць быць размешчаныя паведамленні пра гістарычныя семінары, канферэнцыі і г.д. Але, відаць, распрацоўчыкі-гісторыкі аказаліся настолькі захопленыя сваімі калегамі жаночага полу, што два з усяго трох паведамленняў прысвечана іхняй знешняй і ўнутранай прыгажосці.

У „Літаратуры” размешчаны спіс падручнікаў, вучэбных дапаможнікаў, энцыклапедыяў і матэрыялаў розных мерапрыемстваў, якімі аўтары раюць скарыстацца.

Наступная рубрыка — „Слоўнік”. У ёй вельмі падрабязна тлумачацца разнастайныя тэрміны, якія можна сустрэць у беларускай гістарычнай навуцы. Падаецца, што для пачынаючых цікавіцца гісторыяй такі слоўнік можа прынесці шмат карысці, бо каратка і проста раскрывае сутнасць неведомых спачатку назваў.

І, нарэшце, апошняя рубрыка „Артыкулы”. Тут ёсць магчымасць знайсці матэрыялы не толькі гістарычнага, але таксама і грамадска-палітычнага накірунку.

Мяркую, што „пагасціўшы” на старонках гэтага сайта, вы, праўдападобна, хай сабе несвядома, але сустрэнецеся са старажытнай музай гісторыі Клію. Дарэчы, яе выява размешчана на правай частцы галоўнай старонкі.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Кубак Беларусі ў чарговы раз заваявалі чэмпіёны краіны, баскетбалісты „Гродна-93”...

Беларусь, беларусы...

Фота УЛАДЗІМІРА ХІЛЬМАНОВІЧА

„Гродна-93” — уладальнік Кубка Беларусі

Вельмі насычаным выдаўся месяц для беларускага баскетбола. Жаночая дружина не збіралася ажно два гады. За гэты перыяд склад значна змяніўся і памаладзёў. Цікава, што большыня лідэраў зборнай выступае ў складзе польскіх клубаў — Тацяна Траіна ў „Гдыні”, капітанка нашай каманды Наталля Трафімава і цэнтравая Марына Крэс у „Вісла”, Надзея Дрозд у „Одры”. Пасля вучобы ў Амерыцы і добрай практыкі ў студэнцкай лізе вярнулася на радзіму Наталля Марчанка. Яшчэ адна беларуска Святлана Вольная пакуль выступае ў мацнейшай лізе свету — жаночай НБА і не прыехала. На жаль, некалькі беларускіх легіянерак на ўсходзе пастанавілі змяніць грамадзянства на расійскае, яшчэ пару баскетбалістак нахабна не адпусцілі ў зборную расійскія клубы. Але старт у кваліфікацыйным раундзе чэмпіянату Еўропы ў дывізіёне „В” стаў удалым. Спярша каманда Анатоля Буяльскага ў Гомелі з вялікай цяжкасцю адолела Нарвегію — 71:70, а потым без праблем выявіла сваю перавагу ў гасцях на Мальце — 89:50. Дабіліся нашы перамогі і ў Сараеве над Босніяй і Герцагавінай — 65:53.

Падобнага поспеху дасягнула і беларуская мужчынская зборная ў аналагічным турніры другога дывізіёну. „Ахвярамі” нашых сталі дружныны Албаніі — 84:72, Аўстрыі — 92:91 (у гасцях) і Кіпра — 77:72 (дома). На гадавы перапынак беларусы пайшлі ў добрым настроі.

А ў апошні тыдзень у Гродне адбыўся розыгрыш 8-га Кубка Беларусі, удзел у якім узялі шэсць клубаў краіны, падзеленыя на дзве падгрупы. У выніку галоўны прыз чарговы раз заваявалі чэмпіёны краіны, баскетбалісты „Гродна-93”. Другім стаў віцебскі „Лакаматыў”, а мінскі „Віталюр”, які быў ледзь не галоўным фаварытам — толькі трэцім.

У Гродне пад час уік-энду прайшоў міжнародны турнір сярод жаночых каманд, на якім акрамя двух гродзенскіх калектываў былі прадстаўлены беластоцкая дружина „Влукняж” (выступае ў другім польскім дывізіёне) і кіеўская „Цім”. У выніку аднаковага турніру вікторыю святкавалі ўкраінскія баскетбалісткі, другой стала гродзенская „Алімпія”, якая хутка возьме старт у чарговым розыгрышы Балтыцкай лігі, трэцімі закончылі экспэрт-турнір беластоцкія дзяўчаты.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Занатоўкі кантрабандыста

Манія вялікасці

Шкада што ніхто з навукоўцаў не вывучае псіхалогію адноснаў мытнікаў і кантрабандыстаў. Неблагая атрымалася б навуковая праца. Перш за ўсё, абедзве гэтыя катэгорыі людзей ведаюць, што не могуць існаваць адны без другіх. Не было б кантрабандыстаў, то навошта тады мытнікі. А не было б мытнікаў, то кантрабандыстаў таксама не стала б. Яны ператварыліся б у звычайных гандляроў-канкурэнтаў.

Такі стан рэчаў не задавальняе ні тых, ні гэтых. І таму на нейкай падсвядомасці жывуць гэтыя людзі як ваўкі адной зграі. Грызуцца паміж сабой, ды не да смерці. Але калі зойдзе паміж імі сапраўдны канфлікт, то літасці няма ні да нікога.

Усё пачалося з дробнага непаразумення. Захацеў неяк мытнік, прозвішча якога Баран, закурыць. А цыгарэты скончыліся. Тут, на тую бяду, на машыне наладанай цыгарэтамі праязджаў мяжу Васіль Кароткі. Баран нават машыну не правяраў. Паставіў пячатку, што ўсё ў норме і папрасіў закурыць.

— Не куру, і нікому не раю, нават табе, — жартаўлівым голасам адказаў Ва-

сіль. І хацеў дадаць, што хоць ён і не курыць, але для работнікаў мытні ў яго заўсёды ёсць пушка добрых цыгарэтаў. Ды вось бяда, не паспеў. Мытнік успрыняў ягоныя словы як здзек. Пачырванеў як рак і закрываў такім пісклявым голасам, як парасё ў плоце засеўшы.

— А хто табе даў права са мной на ты размаўляць?! Ты што, лічыш сябе ўладаром усіх памежных пераходаў? У цябе што, манія вялікасці? Зараз паглядзім, курыш ты ці не. А ну гані машыну на эстакаду.

Як не стараўся давесці Кароткі што ніякай маніі вялікасці ў яго няма, што проста няўдалы жарт атрымаўся, нічога не дапамагло. Мытнік раскруціў усю машыну. І дзе ні даткнецца, адусюль цыгарэты сыплюцца. Сканфіскаваў усю кантрабанду, ды яшчэ пракавал склаў, каб машыну забраць. Васіль і дахаты да яго хадзіў з торбай каньяку, і перад працай чакаў з прабачэннямі. А той упёрся як бык, хоць ты кол на галаве чашы. Не ідзе на кантакт і ўсё тут.

Стаў тады Кароткі думаць як адпомеціць. Прышоў да таго ў кабінет, калі Баран складаў пракавал, седзячы за камп’-

ютэрам, дачакаўся калі мытнік выйдзе на хвіліну па нейкай неабходнасці, залез у кам’ютэр, і за напісам „Інспектар А. К. Баран” паставіў працяжнік і дапісаў „уладар усіх памежных пераходаў”. Ды юрк у кабінет да начальніка. І давай скардзіцца на Барана. Маўляў у Барана прозвішча брыдкае, дык ён з-за гэтага звар’яцеў. Захварэў на манію вялікасці і забірае машыны ва ўсіх людзей з прыгожымі прозвішчамі. Начальнік доўга смяяўся. Прагнаў Кароткага, сказаўшы: „На якія прыдумкі толькі не ідуць кантрабандысты, каб сумленнага працаўніка мытні зняславіць”. Але калі інспектар Баран паклаў на стол пракавал, які быў падпісаны „Інспектар А. К. Баран — уладар усіх памежных пераходаў”, начальніку стала не да смеху. Спачатку ён кіннуўся тэлефанаваць у шпіталь, мяркуючы што Баран звар’яцеў. Пасля ўспомніў словы Кароткага і зарой як абкурная каналей сірэна.

— Ты што, баран, з глузду з’ехаў? Зусім рэпу адпіў! У цябе што, страху знесла? Я чаго цябе на работу ўзяў? Каб ты Напалеона з сябе корчыў?

А Баран не разумее, чаму за адну хвіліну начальнік задаў яму больш пытанняў, чым за пяць год сумеснай працы. Хацеў нешта сказаць, ды толькі горш зрабіў. Начальнік яшчэ больш раз’юшыўся і крычыць ужо да сакратаркі.

— Зінаіда Львоўна, пішы загад. Барана звольніць. Кароткаму машыну вярнуць. Але давядзіце да кожнага мытніка. Як яшчэ хоць раз убачаць Кароткага на мяжы, хай трасуць яго як грушу. Каб нават блажы не перавёз. І калі знойдуць хоць вош у валасах, хай афармляюць як кантрабанду.

Выйшаў няшчасны Баран ад начальніка, сеў на лаўку побач з Кароткім. Хлопцы пагаварылі, разабраліся ва ўсім, цяжка ўздыхнулі.

— Можна цыгарэтай пачаставаць? — спытаў Васіль.

— Не, — адказаў былы мытнік. — Маю свае. Можна я табе лепш піва пастаўлю.

— Якое піва, — сумна ўздыхнуў былы кантрабандыст. — Мы цяпер з табой беспрацоўныя. Трэба грошы эканоміць, ды працу шукаць.

— Так, — пагадзіўся Баран. — Толькі б начальнік добры папаўся, не такі як гэты. Што ён сабе дазваляе. Аднаго звольніў. Другога загадаў блізка да мяжы не пушкаць. Пасля такіх словаў, што ён казаў, сорамна жыць далей. Хворы нейкі.

— Так, хворы, — пацвердзіў Васіль. — На манію вялікасці хворы.

І хлопцы разышліся ў розныя бакі, не маючы прэтэнзій адзін да другога. А толькі да начальніка мытні і ягонай маніі вялікасці.

СЫМОН НАЛЬШАНСКІ

КАСМЕТЫЧКА РАІЦЬ

Уласцівасці алоэ (aloe vera) ведалі ўжо ў старажытным Егіпце, а каралева Клеопатра выкарыстоўвала гэтую расліну для даглядання сваёй далікатнай і ўражлівай скуры. Сёння алоэ з'яўляецца кампанентам большасці касметычных крэмаў. Аб цудоўных уласцівасцях расліны расказвае касметычка Міраслава ФІЛПОВІЧ.

— Вучоныя даказалі, што сок алоэ паскорвае рэгенерцыю скуры і абнаўленне клетак, запавольваючы працэс старэння скуры. У сваім саставе расліна змяшчае шмат біялагічна актыўных рэчываў. Тоўсты, вялікі лісьце алоэ багаты вітамінамі А, Е і С, якія стрымоўваюць старэнне і ахоўваюць ад стрэсу. А эфірныя алеі станоўча ўплываюць на ўстойлівасць арганізма. Гатовую касметыку з дадаткам алоэ можна купіць у кожным магазіне і самастойна карыстацца ёю ў хаце. А сапраўды варта, бо алоэ — дасканала выгладжае маршчыны, ахоўвае ад сонца, лагодзіць зачырваненне скуры, а да гэтага мае антыбактэрыяльны і антымкозны ўласцівасці і надаецца да кожнага тыпу скуры.

— **Як выкарыстоўваць алоэ ў хатніх умовах?**

— Вельмі проста, памятаць толькі трэба, што расліна, з лісця якой хочам атрымаць сок, павінна мець 2-3 гады. Выкарыстоўваем ніжняе сярэдняе велічыні лісце, бо ў ім найбольш соку. На два дні да выкарыстання расліну нельга падліваць. Сарванае лісце мыем пераваранай вадой і асцярожна адрываем калючкі. Лісце тоненька кроім, завіваем у марлю і выціскаем сок. Змешаным з вадой сокам у прапорцыі 2:1 (2 лыжкі соку, 1 лыжка вады) прамываем твар. Астаткі ад выціснутага лісця кладзем на твар на 10 мінут, пасля прамываем твар цёплай вадой. Найлепшы эфект атрымаецца тады, калі такія маскі прымяняць 2-3 разы ў тыдзень.

ШУКАЮ ПРАЦУ

• Маладая жанчына (28 г.), без дрэнных схільнасцей заапякуецца дзіцём, вопыт, тэл. 0 602 432 565.

• Жанчына (36 г.), закончаная курсы камп'ютэрнага рахункаводства, права працы і экатурызму, добрае веданне рускай і англійскай моў, шукае працу ў Беластоку, тэл. 0 505 419 129.

• Студэнтка ахвотна заапякуецца малым дзіцём, тэл. 0 508 820 414.

• Студэнтка шукае працу ў Беластоку, санітарны мінімум, кніжка здароўя, правы кат. В, добрае веданне нямецкай мовы, тэл. 0 505 324 325.

• Жанчына (24 г.), стаж у магазіне, добрае веданне нямецкай мовы, абслуга камп'ютэра, санітарны мінімум, правы кат. В, тэл. 0 506 345 798.

— **Часта чуем, што алоэ дадае энергіі, ці гэта праўда?**

— Так! Алоэ гэта энергетычны ўкол! Дастаткова распусціць 2 сталовыя лыжкі соку ў шклянцы пераваранай, халоднай вады і піць гэтую „мікстуру“ тры разы ў дзень па 1/4 шклянкі, а стрэс і стомленасць знікнуць.

— **Ці ёсць простыя рэцэпты з алоэ, якія дапамогуць у барацьбе за здаровыя скуру, валасы?**

— Такіх рэцэптаў шмат. Вось яны:

- **крэм-маска для кожнага тыпу скуры:** 1 сталовую лыжку соку алоэ дакладна вымяшаць з 2 лыжкамі падагрэтага мёду. Нанесці на 10 мінут на твар, далікатна масуючы. Пасля старанна змыць цёплай вадой.

- **крэм-маска для валасоў:** 1 лыжку соку алоэ, 1 лыжку соку з часнаку, 1 лыжку мёду і 1 яечны жаўток дакладна вымяшаць і нанесці на скуру галавы. Абвінуць галаву ручніком і пасля 20 мінут памыць галаву.

- **ласьён для ўражлівай скуры:** 1 лыжку соку алоэ вымяшаць з высушанымі платкамі ружы, шалфею, рамонку, мяты і дробна пасечанай пятрушкай. Адно лыжку мяшанкі заліць шклянкай гарачай вады і адставіць на 2 гадзіны ў цёплае месца, потым працадзіць, дадаць лыжку соку алоэ. Такой вадкасцю прамываць твар два разы ў дзень — раніцай і вечарам — замест звычайнага мыцця твару вадой.

- **экспрэс-сродак ад прышчэй:** раз на два дні ўзяць вялікі лісьце алоэ, памыць пад струяй халоднай вады, вострым нажом старанна адрэзаць скуру з аднаго боку лісця. Мякішам праціраць твар і шыю, заадно выконваючы масаж скуры. Адчакаць 15 хвілін, памыць твар цёплай вадой і пакласці маску-крэм.

— Дзякую за парады.

Пытала

Паўліна Шафран-Асташэвіч

- Мужчына (26 г.), працоўны стаж у тэхнічным магазіне, санітарны мінімум, уласная машына, правы кат. В, тэл. 0 604 207 989.

- Жанчына, вышэйшая педагогічная адукацыя, абслуга камп'ютэра, вопыт працы ў бюро, шукае працу ў Беластоку, тэл. 0 625 244 535.

- Абітурыентка рускай філалогіі шукае працу ў Беластоку, правы кат. В, добрае веданне англійскай мовы, закончаная камп'ютэрныя курсы (інтым і сецэвы маркетынг не прапаноўваць), тэл. 732 60 27.

- Студэнтка заапякуецца дзіцём, вопыт, тэл. 0 601 240 086.

- Малады мужчына (25 г.), шукае працу ў Беластоку, свая машына, вадзіцельскія правы кат. В, добрае веданне рускай і беларускай моў, абслуга камп'ютэра, шмат вольнага часу, тэл. 0 606 323 423.

АДГАЛОСКІ, ПАРАДЫ...

Сладасцрасныя ваякі

Пра савецкіх салдат з часу апошняй вайны засталася шмат гісторыяў і расказаў, часта неверагодных, пра іх пажадлівасць да чужых дзяўчат, жанчын а нават старых баб. Нават у перыяд ад восені 1939 да лета 1941 года некаторыя дзяўчаты з нашых старон зацяжарылі і радзілі дзяцей, а бацькі тых дзяцей некуды развееліся. Тыя няшчасныя жанчыны, якія лёгкадумна паверылі ў любоў восточнікаў, гадавалі дзяцей сярод людскай пагарды, сораму і паніжэння. Аднак апагей рускай „любві“ наступіў тады, калі саветы гналі немцаў на захад і калі вярталіся на радзіму пасля заканчэння вайны. І дзіўна, што нашы дзяўчаты, пераважна найпрыгажэйшыя, верылі ім.

У маёй вёсцы ў той час нейкі савецкі афіцэр „закахаўся“ ў адну прыгожую дзяўчыну так, што нават звянчаўся з ёю ў прыхадскай хаціне, бо яшчэ тады царквы нашы людзі не адбудаваў. І калі нацешыўся ёю, тады адляцеў ад яе як пыл у сінюю даль, забраўшы з сабою яе пасаг; адно толькі штасце, што дзяўчына не зацяжарыла. Пасля людзі і салдаты з ягонай часці гаварылі, што той афіцэр у кожнай мясцовасці, дзе прабывала яго ваенная часць, заўсёды знаходзіў нарочную і „жаныўся“ з ёю пад вянецом.

Таксама ў вёсцы Грабавец адзін рускі ваяка, калі яны ўжо вярталіся дамоў, знайшоў ціхую і сумленную дзяўчыну і, як гэта гаворыцца, апутаў яе з ног да галавы. Гаварыў, што ён халасцяк і пакахаў яе, а яна, так як і яе бацькі, паверылі гэтаму. Звянчаліся яны ў дубіцкай царкве і „малады“ намовіў яе выехаць на яго радзіму, у Расію, быццам да ягоных багатых бацькоў. Бацька дзяўчыны запрог кая ў воз, загрузілі туды поўны куфар пасага і паехалі на станцыю ў Кляшчэлі. Куфар і апошняя багацце дзяўчыны пагрузілі ў поезд, які меў ехаць у Расію, селі і маладыя, развітаўшыся з бацькам. У адзін момант, калі ўжо бацька з'ехаў са станцыі, „муж“ запрапанаваў жонцы прайсці-

ся па пероне і калі злезлі з вагона, ён сказаў:

— Бяжы за бацькам і забяры маю ваенную сумку, якую я забыў у возе!

Яна пабегла, састаў рушыў, ён ускочыў у вагон і толькі яго і бачылі. А ў возе ніякай сумкі не было і той салдат папросту абмануў яе, уцякаючы ў Расію з заграбленым, цяжка напрацаваным, багаццем. А ён меў жонку і павёз ёй прыдае, але думаю, што бокам яму тое багацце вылезла. А дзяўчына пасля таго ўсяго сораму выехала недзе ў Расію. Пра гэтую гісторыю нашы людзі нават склалі песню, якую старэйшыя за мяне хлопцы і дзяўчаты спявалі ў кампаніі.

У нас адзін баец палаваў на вуліцы старую, мо 80-гадовую бабульку і хацеў яе згвалтаваць, але людзі не дапусцілі.

А што рабілася ў Прусіі, куды ўкročылі савецкія часці? Немак, як правіла, масава гвалтавалі і ніхто не мог гэтаму супраціўляцца, бо куля ў лоб. Таму немкі, якія не ўспелі ўцячы на захад, калі нейкі рускі ўваходзіў у хату, адразу клаліся перад ім і рабі, што хочаш. Аднак і сярод рускіх трапляліся парадачныя людзі і я чуў пра выпадак, калі адзін рускі афіцэр увайшоў у дом немкі і яна разлеглася перад ім, а ён сказаў:

— Я не с этых подлецов и животных, что ты думаешь. Я только хочу воды напиться.

І шмат нашых дзяўчат, што прабывалі на прымусовых работах у Прусіі, не мінавала гэтая ганьба і многія вярнуліся дамоў з жыватамі. Адна наша жанчына гаварыла, што калі прыйшлі вызваліцелі ў нейкі маёнтак і яна ўбачыла, якое рускія вычвараюць з жанчынамі, дык уціснулася ў нейкае недаступнае месца на гарышчы, але яе там знайшлі, выцягнулі і сваё зрабілі.

Былі немкі, якія забівалі сваіх, народжаных ад рускіх, дзяцей, гаворачы: „Сабаку сабачая смерць”.

Мікалай Панфілюк

Кароткая характарыстыка

Пра Беларусь можна пісаць без канца, таму і я хачу ў некалькіх сказах сказаць пра яе. Пры цары была яна цёмнай калоніяй і ніякай прамысловасці не мела: ні заводаў, ні фабрык. Але мела пачэсных людзей, хаця неадуканых і забавонных. Мела сваіх паэтаў, пісьменнікаў і родную мову. Сёння Беларусь іншая, мае фабрыкі, заводы, вырабляе слаўныя трактары „Беларусь” і ін-

шыя рэчы. Амаль счэзла слаўнае Палессе. Людзі любяць гарэлку як у цэлай Расіі, а дзе п'янства, там няма парадку і прагрэсу. Амаль загінула родная мова. Сусветна слаўны вучоны-ракетчык Барыс Кіт свой талент быў вымышаным выкладзі чужым — амерыканцам, а не сваім. Балшавізм пакінуў належны след і таму такая, а не іншая Беларусь.

(мп)

Ніва
Тыднёвік беларусаў у польшчы

PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Nakład: 2 194 egz.

Выдавец: Праграмавая рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Вапа.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.

Internet: <http://niva.iig.pl/>

E-mail: redakcja@niva.iig.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.

Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.

Сакратар рэд.: Аляксандр Максімоў.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран-Асташэвіч.

Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthdruk”, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzeżenie sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na I kwartał 2005 r. upływa 5 grudnia 2004 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na I kwartał 2005 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 120,00; pocztą lotniczą Europa — 133,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 147,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 6812401053111100000430494.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,45 zł, a kwartalnie — 44,85 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą priorytetową: Europa — 5,90 (76,70), Ameryka Płn., Afryka — 6,60 (85,80), Ameryka Płd., Środk., Azja — 7,40 (96,20), Australia — 9,60 (124,80). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niva”, Białystok, ul. Zamenhofska 27, nr konta BPH PBK SA Oddział w Białymstoku 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.

Афарызмы Ладзіка Майніча

Праўда пра жанчынаў

Жанчыны — гэта такія істоты, якіх заўсёды больш чым трэба і менш, чым хочацца.

Салодкія жанчыны ўрэшце прыносяць горкае расчараванне.

Пра жаночы баскетбол: вельмі люблю баскетбол і жанчын, але не як паасобку.

Жанчынам трэба дарыць сэрца, але нельга дарыць ім душу.

Мудрасць жанчыны палягае ў яе ўменні маўчаць.

Існасць жанчыны выяўляецца ў яе адвечным памкненні кіраваць мужчынам.

Трэба адразу браць быка за рогі, а дзеўку за ногі.

Жанчына можа глядзець у вочы аддана як сабака і падманна як сука.

Вечар дадзены для шукання, ноч — для кахання, раніца — для ўцэкаў.

Не шукайце жанчыну, бо яна вас ашукае.

Можна спасцігнуць існасць жанчыны, але нельга зразумець жанчыну.

Іншы раз здаецца, што ўсе лепшыя жанчыны ўжо замужам, іншы раз, што ўсе замужнія жанчыны — свабодныя.

Ня трэба баяцца, калі жанчына адмаўляе, бойцеся адмовіць жанчыне — яе помста можа быць страшнай.

Упэўненасць, даведзеная да нахабства — вось ключ да заваёвы жанчыны.

Жанчына здольная на такія вытанчаныя здзекі, пра якія мужчына нават не здагадаецца.

Лепшая зь іх — зьмяя, сьцьвярджаў Саламон. Застаецца шукаць неядавітую.

„Даўціны“ Андрэя Гаўрылюка

Прафесар пытае студэнта:
— Што б вы зрабілі, каб паменшыць беспрацоўе ў нашым горадзе?

— Памясціў бы жанчын на адной выспе, а мужчын на другой, адлеглай ад першай прынамсі на пяцьдзсят кіламетраў.

— Што яны там рабілі б?
— Ладзілі б вытворчасць лодак.

Між студэнтамі:
— Быў на лекцыі?
— Не, праспаўся дома.

Да лекара прыходзіць прыгожая жанчына:

— Пан доктар, — гаворыць, — мой муж не можа спаць ад болю.

— Распраніцеся, калі ласка, і пакажыце, у якім месцы яму баліць.

Фота С. ГРЫЦ (згружана з www.svaboda.org)
Вольга Антропава з Віцебска — самая прыгожая ў гэтым годзе

Міс Беларусь 2004

3.10 – 9.10

Баран (21.03. — 19.04.) Адна знакамітая ідэя можа адмяніць усё жыццё. Першыя дні кастрычніка — спрыяльныя для любоўных спраў (пасля будзе горш). Увесь месяц — непаладкі з дзяцмі. Твая ўстойлівасць на стрэс — усё ж, не ёсць невычэрпнай.

Бык (20.04. — 20.05.) Уваход Венеры ў Дзеву (3.10.) пачынае добры час на любоўныя сустрэчы і забаву. Цешся жыццём, дай сабе „люз”. Будзь больш ініцыятыўным. 4 — 8.10. сваркі, упартасць (не будзь зайздросны).

Блізняты (21.05. — 21.06.) 3 — 7.10. афармляй усе справы, з якімі хутка трэба справіцца; асабліва яснасць думак і прадпрыемлівасць. Перастань раскідацца грашмі! Тваё жыццё ўвесь месяц будзе кружыць вакол „сэрцовых” спраў.

Рак (22.06. — 22.07.) Чым больш будзеш выдаваць, тым больш можаш зарабіць! Непаладкі ў пары „вісяць на валаску”, асабліва 3 — 7.10. (таксама паміж сябрамі). Ідзі і падзеі будзь награвашчавацца, але катастрофы не будзе.

Леў (23.07. — 22.08.) 3 — 7.10. (трыгон Сонца да Нептуна) — новыя, цікавыя знаёмствы, сустрэчы з мастацтвам. Не саромся, што грошы табе патрэбны і хочаш шмат зарабіць. Кампанейскія кантакты патрэбны табе як паветра.

Дзева (23.08. — 22.09.) Адна геніяльная ідэя хопіць, каб здабыць фартуну! Узрасце твае патрабаванні, асабліва ў сітуацыях адзін на адзін. 4 — 8.10. можа трапіцца табе любоў з першага пагляду.

Шалі (23.09. — 23.10.) 3.10. планетоід Керэс перасоўваецца ў твой знак — гармонія, суцішэнне. Знакаміта дагаворыцца з блізкімі. Прафесійныя амбіцыі могуць цябе панесці і завесці далёка. 4 — 8.10. — непрадуманая рашэнні могуць давесці да праблем (старайся дзейнічаць без бравады, залішняй самаўпэўненасці).

Скарпіён (24.10. — 21.11.) Сенсатывная сямейная таямніца можа выявіцца. Не ўлюбляйся з першага пагляду — гэта мімалётны імпульс. У час першай паловы месяца зрэгенеруй сілы, спраўся з „хвастамі”. Сяброўства можа перамяніцца ў палымяны раман, але не спадзявайся запмат. На рабоце не трап у працагалізм.

Стралец (22.11. — 21.12.) Перад табою ўвесь месяц поўны аптымізму, радасны, шчаслівы. Справішся з усімі праблемамі, апроч фінансавых. Твая блізкая асоба пакутуе ад твае зайздрасці.

Казярог (22.12. — 20.01.) Можаш атрымаць грошы, аб якіх ты даўно забыўся. Зоркі ў кастрычніку незавельмі для цябе прыхільныя, але будзе не так цяжка. Лепш не запрашай гасцей да сябе; можаш пасварыцца на нейкай сяброўскай імпрэзе. Ненайлепшы настрой.

Вадалей (21.01. — 19.02.) Не вер абяцанням (5 — 9.10.), бо нічога з гэтага не вынікне. Могуць расчараваць цябе ўласныя мроі, бо калі здзейсняцца, акажацца, што яны збанальныя.

Рыбы (20.02. — 20.03.) 3 — 7.10. — інтуіцыя падкажа, як вырашыць забытаныя афіцыйныя справы. Будзеш адчуваць сябе шчаслівым, каханым, справядліва ўспрыманым. Сімпацыя супрацоўнікаў. Забудзься пра цыгарэты і моцныя напоі.

Агата Арлянская

Музычныя навіны

Доўга абяцаная грунтоўная праца журналістаў В. Мартыненкі і А. Мяльгуя „Сто альбомаў беларускага рока” (500 ілюстраваных старонак пра ўсіх і ўсё), якую летась пахаваў згарэлы вінчэстэр старэнкага камп’ютэра, усё ж удалося адрадыць (дзякуй журналісту газеты „Белорусский рынок” В. Александровічу і камп’ютэрным адмыслоўцам гурту „Tesaurus”). Цяпер дапісваюцца рэцэнзіі на апошнія выданні, што з’явіліся за гэты час (15 новых беларускіх дыскаў ад лэйблаў Нарвегіі, Францыі, Польшчы і, безумоўна, самой Беларусі), а напрыканцы восені фанаты беларускага рока могуць чакаць шырокай прэзентацыі кнігі, якую абяцалі падтрымаць сваім удзелам лепшыя героі гэтага грунтоўнага тома: „Н.Р.М.”, „Крама”, „Deadmarsh”, названы „Tesaurus” і многія іншыя калектывы.

Цалкам верагодна, што неўзабаве беларуская мова загучыць на еўрапейскіх танц-пляцоўках ды ў элек-

Гурт Індыга на „Басовішчы 2004”

тра-клубах. Аўстрыйскі праект Kingdom of Illusions рыхтуе альбом рэміксаў на індыгаўскія „Дні”. А згаданы альбом можа зрабіць даволі нечаканую рэвалюцыю ў беларускай рок-музыцы. Нічога кепскага пра яго нельга сказаць, апроч аднаго. Гук, які зведзены ў Беластоцкай студыі „Рэмбрант”, чамусьці такі сам як у гуртоў „Р.Ф. Брага”, „Кардон”, „Эйфарыя” і іншых, якія там пісаліся. М’яне гэты гук нервуе.

Татка Стэп

Адгаданка

1. начальнік вайскавай часці або ваеннага судна, 2. кілішак на пасажоку, 3. цячэ не пад ляжачы камень, але ў ярку, 4. грошы або рэчы для подкupu з мэтай атрымання выгады, 5. нечаканае здарэнне, выпадак. (ш)
Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне.

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 34 нумара

Вац, дзень, іней, кісель, ліга, ліха, пучь, Ханой, цар, юда.

2					1
					3
4					5

Рашэнне: Дзеці найпільней слухаюць, калі гавораць не да іх.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Казіміру Радошку са Свебадзіцаў і Мікалаю Сазановічу з Навін-Вялікіх.